

— L'ONCLE —
— VÀNIA —

d'Anton P. Txèkhov

Traducció de Feliu Formosa

Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona

BIBLIOTECA TEATRAL

BIBLIOTECA TEATRAL

18

L'ONCLE VÀNIA

Escenes de la vida rural en quatre actes
d'Anton P. Txèkhov

Traducció de Feliu Formosa

Pròleg de Jordi Coca

INSTITUT DEL TEATRE
DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

EDICIONS DEL MALL

1983

BIBLIOTECA TEATRAL

INSTITUT DEL TEATRE
DE LA DIPUTACIÓ DE BARCELONA

Palau Güell, carrer Nou de la Rambla, 3 i 5, Barcelona-1

Coberta de Joan Forgas i Xavier Costa.

Primera edició: maig 1983

© per la traducció: Feliu Formosa

Propietat d'aquesta edició (inclòs el disseny de la coberta):
Institut del Teatre, de Barcelona.

Realització: Edicions del Mall,
Apartat 108 - Sant Boi de Llobregat, Barcelona.

Imprès a: Lifusa, Maestro Juan Corrales, 82-84 - Esplugues (Barcelona)
Dipòsit legal: B. 14.082-1983
ISBN: 84-7456-153-1

SEMBLANÇA D'ANTON P. TXÈKHOV

El pare de Txèkhov era un botiguer que esmerçava tot el temps lliure a tenir cura d'un cor en el qual feia cantar la família a les hores i en les situacions més impensades, un home maniàtic i violent que solia maltractar els fills. Tot i això —i qui sap si segurament gràcies a això— Txèkhov va trobar en l'humor una manera força eficaç de sostreure's a l'ambient familiar i a l'ambient de terror que dominava la Rússia dels tsars. Després del període de reformes (1856-1874) dutes a terme per Alexandre II, que acabaren amb el seu assassinat, Rússia cau novament sota l'autocràcia absoluta. No s'ha fet res més, doncs, que precipitar els fets fins a arribar a la revolució de l'any 1917.

Al Txèkhov d'infància dissortada el succeeix el jove estudiant de medicina que, a més d'escriure breus relats humorístics i de sovintejar els teatres, s'endinsa en el món intel·lectual d'una Rússia en què l'onada popular és cada cop més i més concreta. L'aristocràcia i l'alta burgesia ja han perdut la seva raó de ser. Són, si de cas, estampes esgrogueïdes els protagonistes de les quals semblen atordits per la por i els dubtes. D'altra banda hi ha el poble pla, els tipus que Txèkhov coneix durant la seva estada com a metge en un petit vilatge. I, encara, el món torturat dels artistes joves, la bohèmia, que no troben sentit a la seva feina i que dubten de la utilitat de les obres que fan. Ultra això, l'any 1884, a Txèkhov se li manifesta una tisi que el durà a la tomba en el millor moment de la seva carrera. Tots aquests elements constitueixen, d'alguna manera, el material a partir del qual s'elaboren les quatre grans obres de l'autor rus: *La gavina* (1895), *L'oncle Vània* (1899), *Les tres germanes* (1900) i *El cirerer* (1903).

Però anteriorment a tot això Txèkhov escriu un drama, *Platònov* (1880-1881), que resta inèdit fins l'any 1920. Recull en diversos volums el gran nombre de contes que ha escrit i, novament temptat pel teatre, a partir del 1886 es dedica a escriure actes únics de to humorístic a través dels quals retrata escenes i costums de la societat que li era contemporània. Algunes d'aquestes peces són adaptacions de contes seus o bé de vodevils francesos, com és el cas de *L'ós*, que pren com a model *Les Jiron de Cadillac*, de Pierre Berton. Res no feia pensar, durant aquests anys, que Txèkhov es convertiria en la força més viva de la literatura dramàtica de la Rússia de finals de segle. Les seves obres eren considerades menors i certament ell mateix mai no va voler considerar-se un escriptor professional. Escriure, deia, era una necessitat del seu esperit més que no pas una feina.

El verí del teatre, però, ja havia pres en ell de manera absoluta. El 1887 estrena *Ivànov*, que constitueix un fracàs rotund. El 1889 estrena, també sense èxit, *L'esperit dels boscos*. Viatja per Rússia i després per Europa; treballa com a metge durant una epidèmia de còlera... Finalment, l'any 1895, poc després de tornar del seu periple europeu, acaba *La gavina*, una punyent història d'amor, de desamor i de crueltat gratuïta, que també s'estavella en pujar a l'escena, l'any següent. La gent creia que anava a veure una comèdia divertida, una peça menor. Tot i això, vistes en perspectiva, les peces anteriors a *La gavina*, tant els contes com el teatre, ja insinuen que per dessota del *calembour* i dels acudits hi havia una entranyable comprensió pels defectes humans.

Amb *La gavina*, drama simbòlic i decadentista, occidentalitzat, Txèkhov recrea un episodi més o menys autobiogràfic els protagonistes del qual foren l'escriptor I.N. Potapenko i el mateix Txèkhov: l'home que per no res destrueix una noia amb la mateixa indiferència que un caçador mata una gavina innocent. A partir d'aquí, d'aquesta peça sense argument, sense el centre dramàtic a què aleshores estava acostumat l'espectador, Txèkhov se sent definitivament derrotat. La seva malaltia s'agreuja.

Emprèn un nou viatge i, segons deia ell aleshores, mai més no tornaria a escriure res per al teatre.

Sortosament, però, l'any 1898 Stanislavski i Dancenko creen el Teatre d'Art, el propòsit del qual és, justament, fer acabar les interpretacions histrioniques i els efectismes fàcils i gratuïts. Elegeixen *La gavina* per començar l'experiència. El desembre de 1898 s'estrena novament la peça i constitueix un èxit sense parió. Stanislavski ha sabut donar a l'espectador aquest tremolor vital que, fins aleshores, ningú no havia vist en les obres de Txèkhov. El que hi ha a l'escenari no és una caricatura ni grans passions desbordades. Hi ha la tebior dels desitjos mai no dits; hi ha la por d'equivocar-se, la inseguretat que ens atemella a tots; hi ha els silencis significatius; hi ha les passions reprimides, els odis i les indiferències latents; hi ha, més que no pas una fotografia de la vida (com algun crític havia dit del teatre de Txèkhov), els tocs significatius que justament aleshores els impressionistes utilitzaven en les seves teles. No cal que en la natura hi hagi cap drama violent. El fet mateix de l'existència, la fugacitat del moment, la incertitud del color, els encavalcaments únicament insinuats són infinitament més eficaços i clars. La gent veu, en aquesta obra, un reflex de la seva pròpia inseguretat i del seu propi silenci. Tot se'n va avall, fatalment. Tot s'esfondra i no podem fer altra cosa que assistir a l'espectacle astorats; o bé, com sol passar en el teatre de Txèkhov, optar pel suïcidi. No hi ha res a fer; és inútil intervenir en les coses.

L'èxit de *La gavina* fou tal que el Teatre d'Art va adoptar com a símbol justament una gavina. Tot seguit, Txèkhov escriu tres obres mestres. En cada una d'elles s'accentua amb més precisió l'opció impressionista; la delicadesa i l'essencialitat dels materials duu Gorki a dir: «Sap què està fent, vostè? Està mantant el realisme. Després d'una qualsevol de les seves narracions, per insignificant que sigui, tot sembla cru, com si hagués estat escrit no amb una ploma, sinó amb un garrot.» I Tolstoi, sense equivocar-se del tot, havia dit que Txèkhov agafava de la vida allò que veia, independentment del contingut del que veia.

Fos així o no, sabés Txèkhov exactament què feia o no, la veritat és que duu a l'escena la incomunicació de l'home amb els altres. Els personatges de *L'oncle Vània*, que ara editem en aquesta col·lecció, els de *Les tres germanes* i els de *El cirerer* són gairebé incapaços de dialogar entre si; únicament parlen. Expliquen qui voldrien ser, conten els somnis que pateixen i les desil·lusions que tenen. Mai no hi ha res massa important en les paraules que diuen; la lleugeríssima trama a partir de la qual parlen els personatges no sembla res transcendent. I, amb tot, una força inaturable ens arrossega a seguir els monòlegs d'uns i altres. És el dolor de callar i de veure que som impotents per canviar l'ordre de les coses.

JORDI COCA

NOTA DEL TRADUCTOR

Txèkhov ha estat introduït entre nosaltres per Joan Oliver. Recentment han estat publicades en un volum totes les traduccions que Oliver tenia fetes, i la majoria de les quals eren ja publicades. Les obres que figuren en el volum de «Quaderns de Teatre ADB» (Ayma, SAE, Barcelona, 1982) són *El cant del cigne*, *L'ós*, *Un prometaige*, *L'aniversari*, *Els danys del tabac* (que és una versió molt lliure i adaptada a les nostres circumstàncies) i tres de les quatre grans obres de Txèkhov: *La gavina*, *Les tres germanes* i *El cirerer*. La quarta fóra *L'oncle Vània*, que Joan Oliver pensava també traduir. Va desistir-ne en saber que a mi se m'havia encomanat aquesta versió per part de la Companyia El Globus, de Terrassa. En una conversa amb ell, Oliver manifestà la seva satisfacció pel fet que jo realitzés aquesta tasca, una confiança que li agraeixo, tot pensant alhora com és difícil de competir amb la riquesa idiomàtica que dóna a les traduccions d'Oliver llur excepcional qualitat.

D'Anton Txèkhov queden encara per traduir tres obres llargues: *El bruixot del bosc* (versió precedent de *L'oncle Vània*), *Ivànov* i *Platònov*, així com les peces en un acte *El camí ral*, *Un tràgic malgrat ell*, *La boda*, *Tatiana Rèpina* i *La nit anterior al judici*. Són totes les obres que figuren a l'edició castellana: Chéjov, *Obras, I (Teatro completo y Relatos 1883-1885)*, a cura d'August Vidal (Planeta, Barcelona, 1963).

Ni Joan Oliver ni jo no hem pogut partir del rus, com l'admirat August Vidal. Cal dir que, com en el cas d'Ibsen, Strindberg i altres, si les necessitats immediates de la nostra vida escènica no ho haguessin aconsellat, mai no m'hauria atrevit a traslladar un text al català a partir de traduccions a altres llengües distintes de l'original, ni mai se m'acudiria de fer-ho en obres

d'altres gèneres literaris. Dit això, crec que és imprescindible de citar quines són les traduccions en què m'he basat: la francesa d'Arthur Adamov («Le livre de poche»), l'alemanya de Peter Urban (Editorial Diogenes) i la castellana del ja esmentat August Vidal. Em va sorprendre l'absoluta coincidència d'aquestes tres bones traduccions en cadascun dels detalls. Evidentment, la coincidència és lògica, tractant-se de la mateixa obra. Però el que vull dir és que la mesura de cada frase, el seu ritme intern, em semblava que, en cada text consultat, m'apropava força a la intenció del text txekhovià, que és un text de llenguatge planer i alhora de gran força poètica, d'una intensitat i una contundència eminentment teatrals i corprenedores. Crec que aquesta justificació de la meva tasca era necessària.

FELIU FORMOSA

PERSONATGES

ALEKSANDR VLADIMÍROVITX SEREBRIAKOV, *professor jubilat.*

I ELENA ANDRÈIEVNA, *la seva muller; 27 anys.*

SÒFIA ALEKSÁNDROVNA (SÒNIA), *filla del primer matrimoni del professor.*

MARIA VASSÍLIEVNA VOINÍTSKAIA, *viuda d'un conseller privat, mare de la primera muller del professor.*

IVAN PETRÓVITX VOINITSKI

MIKHAÏL LVÓVITX ÀSTROV, *metge.*

ILIÀ ILITX TELEGUIN, *terratinent arruïnat.*

MARINA, *vella mainadera.*

Un treballador.

L'acció, a la finca de Serebriakov.

ACTE PRIMER

Un jardí. Veiem una part de la casa amb la terrassa. A l'avinguda, sota un àlber vell, una taula parada per al te. Banc, cadires; en un dels bancs, una guitarra. Vora la taula, un balancí. Són, més o menys, les tres de la tarda. Fa un dia nívol.

MARINA, *una velleta com embotornada i de moviments lents, seu vora el samovar, sargeix una mitja, i ÀSTROV es passeja al seu voltant.*

MARINA (*Omple un vas.*): Té, beu, padrinet.

ÀSTROV (*Pren el vas de mala gana.*): És que no tinc set.

MARINA: I no et vindria de gust una miqueta de vodka?

ASTROV: No. No prenc vodka cada dia. A més, fa tanta xafo-gor... (*Pausa.*) Iaia, quant fa que ens coneixem?

MARINA (*S'ho pensa.*): Quant? Déu meu, deixa-m'ho pensar... Vas arribar a aquestes terres ara fa... quant?... Encara era viva Vera Petrovna, la mare de Sonietxka. Ens venies a veure sovint els dos últims hiverns que va viure... Això vol dir que han passat onze anys. (*Després d'un moment de reflexió.*) O pot-ser més...

ÀSTROV: He canviat molt des d'aleshores?

MARINA: Sí, molt. Llavors eres jove. Feies goig, i ara has envel·lit. I no fas tant de goig. A més... beus.

ÀSTROV: Sí... en aquests deu anys m'he convertit en un altra persona. Saps a què és degut aquest canvi? A un excés de treball. Des de bon matí fins al vespre d'un cantó a l'altre, no conec el repòs, i a les nits, sota els llençols, no et deixa viure la por que et cridin per veure un malalt. D'ençà que ens coneixem, tot aquest temps, no he tingut ni un sol dia lliure. Com vols que no envelleixi? Sí, i la vida, ella matei-

xa, ja és prou avorrida, estúpida, sòrdida... És una vida ben arrossegada. Tota la gent que t'envolta és absurda, i són sempre els mateixos; i quan portes dos, tres anys amb ells, veus que tu mateix, sense adonar-te'n, t'has tornat un tipus estrafolari (*Es toca el bigoti.*) És el destí! No hi ha res a fer. Mira quin bigoti més llarg que m'ha sortit... Un bigoti estúpid. M'he tornat un tipus estrafolari, iaia... beneit, beneit encara no ho sóc del tot; gràcies a Déu, el cervell em carbura, però tinc els sentits com atrofiats. No desitjo res, no necessito res, no estimo ningú... O potser només t'estimo a tu. (*Li besa el cap.*) Quan era petit, tenia una iaia com tu.

MARINA: Que potser menjaries alguna cosa?

ÀSTROV: No. La tercera setmana de quaresma vaig anar a Malitskoie. Hi havia una epidèmia... Tífus exantemàtic... A les cabanyes, gent estirats l'un al costat de l'altre... brutícia, fetor, fum, els vedells ajaguts per terra entremig dels malalts... I també els porcells... Vaig treballar tot el dia, sense seure ni un moment, sense poder fer un mos. Vaig tornar a casa i no em van deixar respirar; em van portar el guardaagulles de l'estació; el vaig posar damunt la taula per operar-lo i se'm va morir amb el cloroform, així, de sobte. I els sentits se'm van desvetllar de nou quan no calia, i la consciència em va començar a turmentar, com si hagués mort aquell home expressament... Em vaig asseure, vaig tancar els ulls... com ara..., i vaig pensar: aquells que viuran cent o dos-cents anys després de nosaltres, aquells a qui nosaltres obrim avui el camí, ens recordaran amb alguna paraula bona? Iaia..., no es recordaran de nosaltres!

MARINA: Els homes no, però Déu sí que es recordarà de nosaltres.

ÀSTROV: Gràcies, iaia. Ho has dit molt bé.

Entra VOINITSKI.

VOINITSKI (*Surt de la casa; ha fet la migdiada després de menjar i du la roba una mica arrugada; s'asseu en un banc i s'arregla la corbata elegant que porta.*): Sí... (Pausa.) Sí...

ÀSTROV: S'ha descansat?

VOINITSKI: Sí... del tot. (*Badalla.*) D'ençà que el professor viu aquí amb la seva dona, la vida no segueix el curs habitual... Dormo en unes hores impossibles. Per esmorzar i per dinar, menjo els plats més estrambòtics, bec vi... no pot ser bo, tot plegat! Abans no tenia ni un minut lliure; Sònia i jo treballàvem que era un gust; però ara només treballa Sònia, i jo dormo, menjo, bec... això no està bé!

MARINA (*Mou el cap.*): Són vicis! El professor es lleva a les dotze i el samovar bull tot el matí, esperant-lo a ell. Abans que arribessin, dinàvem a la una, com fan les persones decents a tot arreu, i ara que són aquí, ho fem a les set. A la nit, el professor llegeix i escriu, i tot d'una, cap a les dues de la matinada, truca... què hi ha padrinet? I resulta que vol te! Au, vés a despertar la gent, prepara el samovar... Són vicis... vet aquí!

ÀSTROV: Es quedaran molt de temps?

VOINITSKI (*Xinla.*): Cent anys. El professor ha decidit instal·lar-se entre nosaltres.

MARINA: Ja ho veieu. Fa dues hores que el samovar és a taula, i ells han anat a passejar.

VOINITSKI: Ja vénen, ja vénen... No t'impacientis.

Se senten veus; pel fons del jardí, de retorn del passeig, arriben
SREBRIAKOV, IELENA ANDRÈIEVNA, SÒNIA i TELEGUIN.

SREBRIAKOV: Molt bonic, molt... Hi ha unes vistes meravelloses.

TELEGUIN: Esplèndides, excel·lència.

SÒNIA: Demà anirem a la reserva forestal, papà. Et ve de gust?

VOINITSKI: Senyors, a prendre el te!

SEREBRIAKOV: Amics, que em serverxin el te al despatx, feu-me el favor! Avui encara haig de fer unes quantes coses.

SÒNIA: La reserva forestal t'agradarà, n'estic segura...

IELENA ANDRÈIEVNA, SEREBRIAKOV i SÒNIA *entren a la casa;*
TELEGUIN *va cap a la taula i seu al costat de* MARINA.

VOINITSKI: Fa una calor que empesta, i el nostre gran savi porta aabric, xancles, paraigua i guants.

ÀSTROV: Vol dir que es cuida.

VOINITSKI: I quina dona més bonica! Quina bellesa! No havia vist una dona així en tota la meva vida.

TELEGUIN: Tant si recorro aquests camps, Marina Timofièievna, com si passejo pels jardins plens d'ombra o contemplo aquesta taula, sento en tot moment una benaurança inexpressable. El temps és encisador, els ocellets canten i tots plegats vivim en pau i harmonia... Què més volem? (*Pren un vas amb te que li ofereix* MARINA.) Li estic profundament agraït!

VOINITSKI (*Somniador.*): Aquests ulls... Una dona meravellosa!

ÀSTROV: Explica'ns alguna cosa, Ivan Petròvitx.

VOINITSKI (*Amb lassitud.*): Què vols que expliqui?

ÀSTROV: No hi ha cap novetat?

VOINITSKI: Cap. Tot és vell. Jo sóc el mateix de sempre o potser encara pitjor que abans, perquè m'he engorronit, no faig res i només vaig d'un cantó a l'altre rondinant com un vell xaruc. I la meva mare, com un lloro, no para de xerrar, també com sempre, sobre l'emancipació de la dona; amb un ull mira la tomba i amb l'altre busca dins els seus textos pedants l'aurora de la vida nova.

ÀSTROV: I el professor?

VOINITSKI: El professor, com sempre, es tanca del matí al vespre dins el despatx i escriu. «Amb la ment tensa i el front arrugat, escrivim odes i més odes, però no s'alça d'enlloc ni un sol mot de lloança, ni per a elles ni per a nosaltres.» Pobre

paper! Més valdria que escrivís la seva autobiografia! Un tema diví! Un professor jubilat, m'entens?, un secall, un bacallà setciències... poagre, reumatisme, migranya, amb el fetge inflat d'enveja i ressentiment... I aquest bacallà sec viu a la finca de la seva primera dona, contra la pròpia voluntat, perquè no té prou calés per viure a ciutat. No para de queixar-se de la seva desgràcia, encara que, en el fons, ha tingut més sort que ningú. (*Nerviós.*) Pensa en la sort que ha tingut! Fill d'un simple diaca, seminarista, treu un títol acadèmic i guanya una càtedra, el tracten d'excel·lència; gendre d'un senador, etcètera, etcètera. I ben mirat, tot això no té importància. Pren nota del que et diré. Aquest home ha donat lliçons d'art durant vint-i-cinc anys, i escriu sobre art sense entendre ni un borrall d'art. S'ha passat vint-i-cinc anys mastegant idees d'altra gent sobre realisme, naturalisme i totes les bestieses que vulguis: vint-i-cinc anys donant lliçons i escrivint sobre coses que les persones intel·ligents coneixen des de fa temps i temps i que no interessen per a res els indocetes; en un mot: vint-i-cinc anys que parla per no callar. I amb quins aires de superioritat! Quines pretensions! S'ha jubilat i no el coneix ni una ànima; és un perfecte desconegut; o sigui: que s'ha passat vint-i-cinc anys ocupant un lloc que no li pertocava. I en canvi, mira'l: es passeja pel món com un semidéu!

ÀSTROV: Vaja, em sembla que l'enveges.

VOINITSKI: Sí, l'envejo! I l'èxit que té amb les dones! Cap don Joan no n'ha tingut mai tant com ell! La seva primera muller, la meva germana, una criatura dolça i bonica, pura com aquest cel blau, noble, generosa, amb més pretendents que alumnes ha tingut ell... i estimava el seu marit com només saben estimar els àngels purs als éssers tan purs i tan nobles com ells mateixos. La meva mare, la seva sogra, no ha deixat d'adorar-lo fins avui, i fins avui sent una mena de temor sagrat per la seva persona. La seva segona muller, una bellesa, intel·ligent —l'acabeu de veure—, s'hi va casar quan ja era vell,

i li ha lliurat la joventut, la bellesa, la llibertat, l'esplendor.
Per quin motiu? Per què?

ÀSTROV: És fidel al professor?

VOINITSKI: Sí, per desgràcia.

ÀSTROV: Per què per desgràcia?

VOINITSKI: Perquè aquesta fidelitat és falsa de cap a peus. Hi ha molta retòrica, però ni un bri de lògica. Enganyar un home vell, que no pots suportar, és immoral; en canvi, intentar d'ofegar dins un mateix la pobre joventut i el sentiment viu... això no és immoral.

TELEGUIN (*Amb veu plorosa.*): Vània, no m'agrada sentir-te dir aquesta mena de coses. T'ho dic de debò... Qui traïx la muller o el marit és una persona infidel, que també pot traïr la pàtria!

VOINITSKI (*Disgustat.*): Para el carro, Cara Picada!

TELEGUIN: Permet-me, Vània. A mi, la dona se'm va escapar amb el seu amant l'endemà mateix de les noces, a causa de la meva aparença poc atractiva. Però fins i tot després d'això, mai no he faltat al meu deure. Encara avui l'estimo i li sóc fidel, l'ajudo tant com puc i he posat a la seva disposició tots els meus béns per pujar els fillets que ella i el seu amant han posat al món. Jo he perdut la felicitat, però he conservat el meu orgull. I ella? La joventut ha passat, la bellesa s'ha marcit perquè és llei de vida; l'amant ja és mort... Què li queda?

Arriben SÒNIA i IELENA ANDRÈIEVNA; poc després entra MARIA VASSÍLIEVNA amb un llibre; s'asseu i llegeix; li serveixen te i ella beu sense alçar la vista del llibre.

SÒNIA (*De pressa, a la mainadera.*): Iaia, han vingut uns camperols. Au, vés a parlar amb ells; jo m'ocuparé del te...

Serveix el te. La mainadera se'n va. IELENA ANDRÈIEVNA pren el got, seu al balancí i beu mentre es va gronxant.

ÀSTROV (*A IELENA ANDRÈIEVNA.*): De fet, he vingut per veure el

seu marit. Vostè m'ha escrit que estava molt malalt, que tenia reuma i altres coses, i ara resulta que està ple de salut.

IELENA ANDRÈIEVNA: Ahir al vespre estava deprimat, es queixava de dolor a les cames, però avui es troba bé...

ÀSTROV: I jo arribo traient el fetge per la boca després de fer trenta verstes al galop. Bé, tant se val, no és la primera vegada. Ara, però, em quedaré fins demà, i almenys dormiré *quantum satis*.

SÒNIA: Així m'agrada. Rares vegades s'ha quedat a passar la nit a casa nostra. Segur que encara no ha dinat.

ÀSTROV: No, no ho he fet.

SÒNIA: Doncs arriba a punt. Ara sempre fem un àpat a les set. (*Ben.*) El te s'ha refredat!

TELEGUIN: La temperatura del samovar ha baixat sensiblement.

IELENA ANDRÈIEVNA: No hi fa res, Ivan Ivànitx, també ens el beurem fred.

TELEGUIN: Perdó... No em dic Ivan Ivànitx, sinó Ilià Ilitx... Ilià Ilitx Teleguin, o també, Cara Picada, perquè tinc la cara gravada a causa de la verola. Fa anys vaig fer de padrí de Sonietxka, i sa excel·lència, el marit de vostè, em coneix molt bé. Ara visc a casa seva, en aquesta finca... És possible que vostè hagi tingut l'amabilitat d'adonar-se'n. Mengem plegats cada dia.

SÒNIA: Ilià Ilitx, el nostre benefactor, la nostra mà dreta. (*Amb dolcesa.*) Acostí's, estimat padrí, que li serviré més te.

MARIA VASSÍLIEVNA: Ah!

SÒNIA: Què hi ha, àvia?

MARIA VASSÍLIEVNA: He oblidat de dir a Alexandr... quina memòria que tinc... Avui he rebut carta de Harkov, de Pavel Alexièievitx... Ha enviat el seu darrer fullet...

ÀSTROV: Interessant?

MARIA VASSÍLIEVNA: Sí, és interessant, però no deixa de ser curiós. Refuta les coses que ell mateix defensava fa set anys. És terrible!

VOINITSKI: No en té res, de terrible. Au, mamà, prengui el te i calli.

MARIA VASSÍLIEVNA: Però jo vull parlar!

VOINITSKI: Fa cinquantà anys que parlem i parlem, i llegim fulls! Ja comença a ser hora d'acabar.

MARIA VASSÍLIEVNA: No sé per quin motiu et desagrada sentir-me. Perdona, *Jean*, però has canviat tant aquest any darrer, que em resulta absolutament impossible considerar-te el mateix de sempre... Eres un home de conviccions clares, una personalitat lluminosa...

VOINITSKI: Oh, sí! Una personalitat lluminosa que no ha il·luminat mai ningú... (*Pausa*) Jo era una personalitat lluminosa. Fóra difícil inventar un acudit més sagnant. Tinc quarantaset anys. Fins fa un any, m'he esforçat, com vostè, per ofuscar-me amb totes aquestes pedanteries acadèmiques i per no veure la vida real... i em creia actuar com calia. Però ara... si vostè ho sabés! Fa nits i nits que no em deixa dormir la repugnància, la ràbia per tot el temps que he perdut miserablement, per tot aquest temps de no viure unes coses que ara, als meus anys, ja no podré viure.

SÒNIA: Oncle Vània, no hi tornem! És avorrit!

MARIA VASSÍLIEVNA (*Al seu fill*): Sembla que vulguis donar la culpa a les teves conviccions d'abans... Però la culpa no és d'elles, sinó teva. Has oblidat que unes conviccions, per elles mateixes, no són res... lletra morta... Et calia fer una obra.

VOINITSKI: Fer una obra? No tothom és una màquina de fabricar obres com el seu *Herr Professor*.

SÒNIA (*Suplicant*): Àvia! Oncle Vània! Per favor!

VOINITSKI: Callo. Callo i us demano perdó.

Pausa.

IELÈNA ANDRÈIEVNA: Quin dia més bo... No fa calor...

Pausa.

VOINITSKI: Amb un temps com aquest, seria bonic penjar-se...

TELEGUIN *afina la guitarra.* MARINA *camina pels volts de la casa i crida l'aviram.*

MARINA: Tites, tites, tites...

SÒNIA: Iaia, què volien els camperols?

MARINA: Com sempre, es`queixen de les terres ermes. Tites, tites, tites...

SÒNIA: Busques alguna gallina?

MARINA: Sí, la Tacada... s'ha amagat amb els pollets. Mentre no la cacin les gralles. (*Se'n va.*)

TELEGUIN *toca una polca.* Tothom *l'escolta en silenci.* Torna MARINA.

MARINA (*A ÀSTROV.*): Mihail Lvòvitx. El necessiten.

ÀSTROV: On haig d'anar?

TREBALLADOR: A la fàbrica.

ÀSTROV (*Fastiguejat.*): Moltes gràcies... Bé, m'hi hauré d'arribar. (*Busca la seva gorra amb la vista.*) Quina vida més dura! Maleït siga!

SÒNIA: Sí, és desagradable. Per què no ve a dinar quan surti de la fàbrica?

ÀSTROV: No, ja serà massa tard. On he deixat... On dimoni... (*A MARINA.*) Iaia, per què no em portes un gotet de vodka, eh? (*El treballador se'n va.*) On és la... d'això... (*Troba la gorra.*) Hi ha una obra d'Ostrovski, no sé quina, on surt un individu de bigoti molt llarg i d'idees curtes... Com ara jo,... Senyors, ha estat un plaer... (*A IELENA ANDRÈIEVNA.*) Si algun dia em passés a veure, potser amb la Sònia, estaria molt content. Tinc una petita propietat, unes trenta hectàrees, no pas més. Però si vostè hi té algun interès, hi ha un jardí model i un viver com no en trobarà en un radi de mil verstes. I al costat hi ha la demarcació forestal de l'Estat... El guardabosc és vell,

sempre malalt, i per aquest motiu sóc jo el qui, de fet, ho porta tot.

IELENA ANDRÈIEVNA: Ja m'han dit que vostè estima tant els boscos. Evidentment és una manera de ser útil; però, ¿no el distreu de la seva professió veritable? Vostè és metge.

ÀSTROV: Només Déu sap quina és la nostra vocació veritable.

IELENA ANDRÈIEVNA: I és interessant?

ÀSTROV: Sí, molt interessant!

VOINITSKI (*Amb ironia.*): Moltíssim!

IELENA ANDRÈIEVNA (*A ÀSTROV.*): Vostè encara és jove... Per l'aspecte... sembla tenir 36 o 37 anys... segur que tot això no és tan interessant com vostè diu. Boscos i més boscos, sempre. Trobo que és monòton.

SÒNIA: No, és extraordinàriament interessant. Mihail Lvòvitx planta boscos nous cada any i ja s'ha guanyat una medalla de bronze i un diploma. Procura que ningú no destrueixi els boscos vells. Si vostè l'escolta, veurà com hi està totalment d'acord. Diu que els boscos adornen la terra i ensenyen els homes a entendre la bellesa i els omplen d'un elevat optimisme. Els boscos dulcifiquen el rigor del clima. En països de clima suau, la gent gasta menys forces en la conservació de la natura, i per això els homes també són més delicats i suaus; allà, les persones són boniques, àgils, propenses a l'entusiasme; tenen una manera de parlar elegant i uns moviments plens de gràcia. Entre ells floreixen les ciències i les arts; no tenen una filosofia tenebrosa, i les relacions amb la dona són d'una noblesa exquisita...

VOINITSKI (*Riu.*): Bravo, bravo!... És molt agradable tot plegat, però no té res de convincent; així doncs, amic meu (*A ÀSTROV.*), em permetràs que continuï posant llenya a les estufes i que construeixi els estables i els graners amb taulons.

ÀSTROV: A les estufes, també hi pots posar torba, i pots construir els estables i els graners de pedra. Admeto que la gent talli arbres quan cal; però, per què destruir els boscos? Els boscos russos fremeixen sota els cops de destralt; milions

d'arbres moren i resten assolats els habitatges d'animals i ocells; els rius s'assequen i s'omplen de sorra; desapareixen irremissiblement paisatges meravellosos, i tot això perquè l'home, emmandrit, no té prou seny per ajupir-se i collir de terra el combustible que necessita. (*A IELENA ANDRÈIEVNA.*) No és així, senyora? Cal ser un bàrbar sense ni un bri de seny per cremar tota aquesta bellesa en una estufa, per destruir coses que no podrem reconstruir. L'home té el do de la intel·ligència i de la força creadora per multiplicar allò que li ha estat donat: però fins ara no ha creat, només ha destruït. De boscos, cada vegada n'hi ha menys, els rius es fonen, les espècies animals s'extingeixen, el clima s'altera, i cada dia la terra és més pobre i més impersonal. (*A VOINITSKI*) Em mires amb ironia, i tot el que dic et sembla poc seriós, i... i potser és realment una cosa rara, però quan passo pels boscos que he salvat de la destrucció o quan sento la remor del meu bosc jove, del bosc que he plantat amb les meves mans, descobreixo que també el clima està una mica sota la meua influència i que, si l'home és més feliç d'aquí a mil anys, també serà una mica per causa meua. Quan planto un bedoll i veig com s'omple de fulles i es gronxa al vent, se m'omple l'ànima d'orgull, i jo... (*Veuen MARINA que ha entrat amb una plàtera on hi ha un gotet de vodka.*) Però... (*Beuen.*) me n'haig d'anar. Potser tot plegat és una ridícula... Ha estat un honor! Adéu-siau! (*Va cap a la casa.*)

SÒNIA (*L'agafa pel braç i l'acompanya.*): Quan tornarà a visitar-nos?

ÀSTROV: No ho sé...

SÒNIA: Altra vegada d'aquí a un mes?...

ÀSTROV i SÒNIA es fiquen a la casa; MARIA VASSÍLIEVNA i TELEGUIN resten a taula; IELENA ANDRÈIEVNA i VOINITSKI caminen vers la terrassa.

IELENA ANDRÈIEVNA: I vostè, Ivan Petròvitx, ha tornat a tenir

una actitud impossible. Ha irritat Maria Vassílievna i ha hagut de dir allò de la màquina de fabricar obres. I avui, mentre esmorzàvem, s'ha tornat a barallar amb Alexandr. Quanta mesquinesa!

VOINITSKI: Però si el detesto!

IELENA ANDRÈIEVNA: No hi ha cap motiu per odiar Alexandr. És com tothom. No és pas pitjor que vostè.

VOINITSKI: Si pogués veure la cara que fa, els seus moviments... quina manera d'anar perdent la vida per avorriment! Ah, quanta mandra!

IELENA ANDRÈIEVNA: Ah, avorriment i mandra! Tothom diu pestes del meu home, tothom em mira amb llàstima! Pobreta! Té un marit vell! Aquesta compassió... oh, l'entenc perfectament! Com acaba de dir Àstrov, tots vosaltres destruïu els boscos sense seny, i aviat no quedarà res en tota la terra. I també sense seny destruïu les persones i aviat no hi haurà, gràcies a vosaltres, ni fidelitat, ni puresa, ni tan sols la capacitat de sacrificar-se... Per què no sou capaços de mirar sense apassionament una dona, si no és la pròpia? Perquè –i aquest doctor té molta raó– en tots vosaltres habita el dimoni de la destrucció. No teniu compassió dels boscos, dels ocells, de les dones ni de vosaltres mateixos.

VOINITSKI: No m'agrada aquesta filosofia! (*Pausa.*)

IELENA ANDRÈIEVNA: Aquest doctor té una expressió fatigada, nerviosa. Una cara interessant. És evident que a Sònia li agrada, que n'està enamorada, i la puc entendre molt bé. D'ençà que sóc aquí, ell ha vingut ja tres vegades, però jo sóc tímida i ni una sola vegada hi he conversat com caldria fer-ho; no he estat amable. No deu tenir un bon concepte de mi. Potser per això, Ivan Petròvitx, som tan bons amics, vostè i jo, perquè tots dos som persones apagades, avorrides! Sí, avorrides! No em miri d'aquesta manera, no m'agrada.

VOINITSKI: Puc mirar-la d'una altra manera, si l'estimo? Vostè és la meva joia, la meva vida, la meva joventut! Sé que les possibilitats de ser correspost són menys que poques, que són

pràcticament igual a zero, però no necessito res, només que em permeti mirar-la, sentir la seva veu...

IELENA ANDRÈIEVNA: Més baix! El poden sentir! (*Va cap a la casa.*)

VOINITSKI (*La segueix.*): Permeti'm parlar del meu amor, no em rebutgi, i això sol serà per a mi la felicitat més gran...

IELENA ANDRÈIEVNA: Quina tortura...

Entren tots dos a la casa. TELEGUIN polsa les cordes i toca una polca; MARIA VASSÍLIEVNA escriu alguna cosa al marge del seu fullet.

Teló.

ACTE SEGON

Menjador de la casa de SEREBRIAKOV. És de nit. Provenents del jardí, sentim els cops que dona el guardià de nit sobre els taulons.

SEREBRIAKOV (*endormiscat en un seient vora la finestra oberta*) i
IELENA ANDRÈIEVNA (*assegada al costat d'ell i també mig adormida*).

SEREBRIAKOV (*Obre els ulls.*): Qui hi ha? Ets tu, Sònia?

IELENA ANDRÈIEVNA: Sóc jo.

SEREBRIAKOV: Tu, Lenotxka?... Insuportable, aquest dolor!

IELENA ANDRÈIEVNA: T'ha caigut la flassada a terra. (*Li tapa les cames, tot envoltant-les amb la flassada.*) Tancaré la finestra, Alexandr.

SEREBRIAKOV: No... em costa tant de respirar; necessito aire. Estava fent el primer son i somniava que la cama esquerra no era meva. M'ha fet un dolor tan punyent, que m'he desesperat. No, no és poagre, és reumatisme. Quina hora tenim?

IELENA ANDRÈIEVNA: Un quart i cinc d'una. (*Pausa.*)

SEREBRIAKOV: Demà, a la biblioteca, busca'm el Batiuskov. Recordo que el teníem. Però, per què em costa tant de respirar?

IELENA ANDRÈIEVNA: Estàs cansat. Fa dues nits que no dorms.

SEREBRIAKOV: Diuen que a Turguènev el poagre li va provocar una angina de pit. Em sembla que a mi em passarà el mateix. Maleïda vellesa! És abominable! Que el diable se l'emporti. D'ençà que sóc vell, jo mateix em faig fàstic. I a tots vosaltres també us deu fer fàstic mirar-me.

IELENA ANDRÈIEVNA: Parles de la teva vellesa en un to com si nosaltres tinguéssim la culpa que hagi envellit.

SEREBRIAKOV: A tu, sobretot, et faig fàstic.

IELENA ANDRÈIEVNA *s'aparta i s'asseu una mica més allunyada d'ell.*

SEREBRIAKOV: No hi ha dubte que tens raó. No sóc ximple i ho entenc. Ets jove, sana, bonica, vols viure i jo sóc un vell, tinc un peu a l'altre món. Com vols que no ho entengui, doncs? I naturalment, és estúpid que continuï vivint. Però, paciència, aviat us deixaré lliures a tots. No duraré gaire.

IELENA ANDRÈIEVNA: Estic morta de cansament... Calla, per l'amor de Déu.

SEREBRIAKOV: Resulta, doncs, que per culpa meva tothom està mort de cansament, tothom s'avorreix, se sacrifica, perd la joventut. L'únic que gaudeix de la vida i que està satisfet sóc jo. És clar!

IELENA ANDRÈIEVNA: Calla! Em desesperes!

SEREBRIAKOV: Sí, faig desesperar tothom, naturalment.

IELENA ANDRÈIEVNA (*Entre llàgrimes.*): És insuportable! Digues, què vols de mi?

SEREBRIAKOV: Res.

IELENA ANDRÈIEVNA: Doncs així, calla, t'ho demano.

SEREBRIAKOV: És ben curiós! Es posa a parlar Ivan Petròvitx, o aquesta vella idiota de Maria Vassílievna i res..., tothom se'ls escolta; però així que jo obro la boca, tothom comença a sentir-se desgraciat. Fins la meua veu és repulsiva. Bé, ho admito, sóc repel·lent, sóc un egoista, un dèspota; però a la meua edat, no tinc un cert dret a l'egoisme? ¿No me l'he guanyat? ¿No tinc, pregunto, no tinc dret a una vellesa tranquil·la, a la consideració de la gent?

IELENA ANDRÈIEVNA: Ningú no et discuteix els teus drets. (*La finestra colpeja a causa del vent.*) S'ha aixecat vent, vaig a tancar la finestra. (*Tanca la finestra.*) No trigarà a ploure. Ningú no et discuteix els teus drets.

Pausa. Al jardí, el guardià colpeja els taulons i canta.

SEREBRIAKOV: Treballar tota una vida per la ciència, habituar-se al propi despatx, a l'aula, als respectables col·legues... i tot d'una, sense més ni més, anar a raure en aquesta tomba, veure cada dia gent estúpida, escoltar converses sense solta... Jo vull viure, m'agrada l'èxit, la glòria, el tràfec, però aquí em sento com a l'exili. Recordar cada minut el passat amb enyorança, haver de seguir els triomfs dels altres, tenir por de la mort... No ho puc aguantar! Està per damunt de les meves forces! I ara ni tan sols se'm vol perdonar que m'hagi fet vell!

I ELENA ANDRÈIEVNA: Espera, tingues paciència: d'aquí a cinc o sis anys, jo també hauré envellit.

Apareix SÒNIA.

SÒNIA: Papà, tu mateix vas manar que cridéssim el doctor Àstrov, i ara que és aquí et negues a rebre'l. És lamentable. L'hem molestat perquè si...

SEREBRIAKOV: Què vols que en faci, del teu Àstrov? Entén tant de medicina com jo d'astronomia.

SÒNIA: Però no podem convocar tota una facultat de medicina pel teu dolor.

SEREBRIAKOV: Amb aquest enze, no hi vull tenir ni una sola paraula.

SÒNIA: Com vulguis. (*S'asseu.*) A mi tant se m'en dóna.

SEREBRIAKOV: Quina hora és?

I ELENA ANDRÈIEVNA: Prop de la una.

SEREBRIAKOV: Fa xafogor... Sònia, dóna'm les gotes de la taula.

SÒNIA: De seguida. (*Li dóna les gotes.*)

SEREBRIAKOV (*Irritat.*): Aquestes no! No es pot demanar res!

SÒNIA: No em vinguis amb les teves manies. Potser a certes persones els poden agradar, però a mi, estalvia-me-les! T'ho demano per favor! No m'agraden. I no tinc temps: demà m'hauré de llevar d'hora, perquè em trobo en plena sega del fenc.

Apareix VOINITSKI en bati i amb una espelma.

VOINITSKI: Es prepara una tempesta. (*Un llamp.*) Helène, Sofia, aneu a dormir, us vinc a rellevar.

SEREBRIAKOV (*Espantat.*): No, no! No em deixeu sol amb ell!
No! Em farà tornar boig amb la seva xerrameca!

VOINITSKI: Però bé cal que reposin una inica, totes dues! Es la segona nit que no dormen.

SEREBRIAKOV: Que se'n vagin a dormir, però tu també, vés-te'n. T'ho agraeixo. T'ho suplico. En nom de la nostra amistat d'abans, no protestis. Ja xerrarem una altra hora.

VOINITSKI (*Amb un somriure burleta.*): La nostra amistat d'abans!... D'abans!

SÒNIA: Calla, oncle Vània.

SEREBRIAKOV (*A la seva muller.*): Estimada, no em deixis sol amb ell. Em farà tornar boig amb la seva xerrameca.

VOINITSKI: Això ja voreja el ridícul.

Apareix MARINA amb una espelma.

SÒNIA: Hauries d'anar a dormir, iaia. És tard.

MARINA: Encara no hem tret el samovar. I vols que me'n vagi a dormir!

SEREBRIAKOV: Ningú no pot dormir, i tothom està mort de cansament. Jo sóc l'únic que vesso de felicitat.

MARINA (*Va cap a SEREBRIAKOV. Amb dolcesa.*): Què passa, padrinet? Fa mal? Jo també tinc unes punxades a la cama que no em deixen viure. (*Li arranja la flassada.*) És la vella malaltia, que li torna a venir. Vera Petrovna, al cel sigui, la mare de Sonietxka, es passava les nits sense aclucar l'ull, de tant que es preocupava... l'estimava molt a vostè, molt... (*Pausa.*) Els vells, com les criatures, volem que algú ens compadeixi, però ningú no en fa cas, del vells. (*Besa SEREBRIAKOV a l'espall.*) Vine al llit, padrinet... Anem..., que et faré una tassa de til·la i t'escalfaré les cames... pregaré per tu...

SEREBRIAKOV (*Commogut.*): Anem, Marina.

MARINA: Ai, Senyor, aquestes punxades a la cama que no em deixen viure! (*Se l'emporta, amb SÒNIA.*) Vera Petrovna es preocupava tant, i es feia uns tips de plorar... Tu, Soniutxka, encara eres petita, no ho entenies... Vine, vine, padrinet...

SEREBRIAKOV, SÒNIA i MARINA *se'n van.*

I ELENA ANDRÈIEVNA: Em desespera. Gairebé no em puc aguantar dreta.

VOINITSKI: Ell la tortura a vostè, però jo em torturo a mi mateix. Fa tres nits que no dormo.

I ELENA ANDRÈIEVNA: Les coses no van bé en aquesta casa, la mare de vostè ho detesta tot llevat dels seus fulls i del seu professor; el professor està irritat, no confia en mi i té por de vostè; Sònia està enfadada amb el seu pare, està enfadada amb mi, i ja fa dues setmanes que no em dirigeix la paraula; vostè detesta el meu marit i menysprea la seva mare obertament, davant de tothom; jo tinc els nervis desfets i avui he estat a punt de plorar una vintena de vegades... les coses no van bé en aquesta casa.

VOINITSKI: Deixem-nos de filosofies.

I ELENA ANDRÈIEVNA: Vostè, Ivan Petròvitx, és una persona instruïda i intel·ligent. Em sembla que hauria d'entendre que el món no es perd per culpa dels lladres ni dels incendis, sinó de l'odi, de la malvolença, d'aquestes discòrdies mesquines de cada dia... El que hauria de fer és no rondinar, sinó reconciliar-nos a tots.

VOINITSKI: Primer m'hauria de reconciliar vostè amb mi mateix (*S'indina per agafar-li una mà.*)

I ELENA ANDRÈIEVNA: Deixi'm! (*Retira la mà.*) Vagi-se'n!

VOINITSKI: Aviat vindrà la pluja i tot, dins la natura, es refrescarà i respirarà amb alleujament. Només a mi em negarà l'ai guat la seva força. Dia i nit, com un malson, em turmenta la idea que he perdut la vida sense remei. No tinc passat, l'he

consumit d'una manera estúpida en nicieses, i el present és espantós perquè no té cap sentit. Vet aquí la meua vida i el meu amor: on vol que els posi i què vol que en faci? El meu sentiment es perd sense cap mena d'utilitat, com un raig de sol en una fossa, i jo mateix em perdo.

IELENA ANDRÉIEVNA: Sempre que em parla del seu amor, em quedo com aclaparada i no sé què dir-li. Perdoni'm, no li puc dir res. (*Va a sortir.*) Bona nit.

VOINITSKI (*Li barra el pas.*): Si sabés com pateixo quan penso que vora meu, en aquesta casa, es perd una altra vida, la seva! Què espera? Quina maleïda filosofia la deté? Compregui d'una vegada, compregui...

IELENA ANDRÉIEVNA (*El mira fixament.*): Ivan Petròvitx, està borratxo!

VOINITSKI: Ja pot ser, ja pot ser...

IELENA ANDRÉIEVNA: On és el doctor?

VOINITSKI: Allà dintre... Dorm a la meua cambra. Sí, ja pot ser... pot molt ben ser! Tot és possible!

IELENA ANDRÉIEVNA: Avui també ha begut? Per què?

VOINITSKI: Així, almenys, em sembla que hi ha vida... No m'ho privi, *Helène!*

IELENA ANDRÉIEVNA: Abans no bevia ni xerrava tant... Vagi a dormir. M'avorreix.

VOINITSKI (*S'inclina sobre la mà d'ella.*): Estimada... bonica!

IELENA ANDRÉIEVNA (*Contrariada.*): Deixi'm estar! Això arriba a ser repugnant! (*Se'n va.*)

VOINITSKI (*Sol.*): Se n'ha anat... (*Pausa.*) Fa deu anys, la trobava sempre a casa de la meua germana, que encara vivia. Ella tenia 17 anys, jo 37. Per què no me'n vaig enamorar aleshores i no me li vaig declarar? Hauria estat perfectament possible! I ara seria la meua dona... Sí... Ara la tempesta ens despertaria a tots dos; els trons l'espantarien i jo l'abraçaria ben fort i li diria a cau d'orella: «No tinguis por, que sóc aquí, amb tu.» Oh, pensaments meravellosos, plens de dolcesa, que fins i tot em fan somriure... Però, Déu meu, on tinc

el cap?... Per què sóc vell? Per què no m'entén? La seva retòrica, la seva moral conformista, les seves idees absurdes i apàtiques sobre la fi del món, tot això em resulta odiós. (*Pausa.*) Oh, com m'han enganyat! Jo l'idolatrava, aquest professor, aquest malalt deplorable; he treballat per ell com una bèstia de càrrega! Sònia i jo hem expremut aquesta finca fins a les últimes gotes; hem negociat amb oli, amb llegums, amb mató. Nosaltres mateixos ens hem hagut d'estar de moltes coses per reunir, mirant el còpec, milers de rubles i enviar-los a ell. Jo estava orgullós de la seva personalitat i de la seva ciència: això em feia viure, respirar! Tot el que ell deia o escrivia em semblava genial... Déu meu! I ara? L'han jubilat i s'ha vist clar quin és el balanç de la seva vida! No quedarà ni una pàgina de la seva feina; és absolutament desconegut, és una nul·litat, un zero a l'esquerra! I jo he estat enganyat... ara ho veig..., enganyat de la manera més estúpida...

Apareix ÀSTROV amb la levita posada, sense armilla ni corbata; està una mica begut, el segueix TELEGUIN amb la guitarra.

ÀSTROV: Tocal

TELEGUIN: Si tothom dorm!

ÀSTROV: Tocal

TELEGUIN es posa a tocar amb suavitat.

ÀSTROV (*A VOINITSKI.*): Estàs sol? Sense senyores? (*Es posa les mans als malucs i canta en veu baixa.*)

«Vine estufeta, vine cabanya,
que l'amo té les cames glaçades...»

La tempesta m'ha despertat. Quina pluja més maca. Quina hora és?

VOINITSKI: El diable ho sap.

ÀSTROV: M'ha semblat sentir la veu de Ielena Andrèievna.

VOINITSKI: Acaba de sortir.

ÀSTROV: Un dona esplèndida. (*Examina les ampolletes de medicaments que hi ha damunt de la taula.*) Medicaments. I quina pila de receptes! De Harkov, de Moscou, de Tula... Ha atacat els nervis de totes les ciutats amb el seu poagre. Està malalt o ho fa veure?

VOINITSKI: Està malalt. (*Pausa.*)

ÀSTROV: Per què estàs tan malenconiós avui? És que et fa llàstima el professor?

VOINITSKI: Deixa'm tranquil.

ÀSTROV: O potser t'has enamorat de la professora, eh?

VOINITSKI: Som amics.

ÀSTROV: Ja?

VOINITSKI: Què vol dir aquest «ja»?

ÀSTROV: Una dona pot ser amiga d'un home únicament per aquest ordre: primer coneguda; després amant, i després amiga.

VOINITSKI: Filosofia barata.

ÀSTROV: Com? Sí... Ho admeto... Em torno vulgar. A més,estic begut, com pots observar. En general, m'emborratxo així una vegada cada mes. Quan em trobo en aquest estat, em torno cínic i insolent fins a un límit insuportable. I res no em detura! Sóc capaç d'emprendre les operacions més dificultoses i les faig d'una manera brillantíssima; elaboro els projectes més ambiciosos per al futur; en aquests moments, ja no em sembla que sóc un tipus grotesc i crec que puc reportar a la humanitat un benefici enorme... enorme! En aquests moments tinc el meu sistema filosòfic i tots vosaltres, germans, em sembleu tan petits... com escarabats..., microbis. (*A TELEGUIN.*) Toca, Cara Picada!

TELEGUIN: Amic meu, estimat! Per tu ho faria amb tota l'ànima. Però tota la casa dorm!

ÀSTROV: Toca!

TELEGUIN es posa a tocar amb suavitat.

- ÀSTROV: Hauríem de beure alguna cosa. Anem, em sembla que per allà dins encara queda una mica de conyac. Així que es faci clar, anirem a casa meva, d'acord? Tinc un practicant que en lloc de dir «d'acord», sempre diu: «oi que m'entens?». No ho suportó. Oi que m'entens? (*Veü que s'acosta SÒNIA.*) Perdoni, no porto corbata. (*Se'n va de pressa. TELEGUIN el segueix.*)
- SÒNIA: I tu, oncle Vània, has tornat a beure amb el doctor. Us heu ajuntat un bon parell! Bé, ell sempre ha fet igual, però tu, de què t'ha vingut? Als teus anys, això no està gens bé.
- VOINITSKI: Els anys no hi tenen res a veure. Quan no podem viure una vida autèntica, vivim d'il·lusions. Val més això que res.
- SÒNIA: Tenim el fenc segat, cada dia plou, tot se'ns podreix, i tu vius d'il·lusions. Has abandonat sense més ni més l'administració de la finca... Jo sóc l'única que treballa i em trobo al límit de les meves forces... (*Espantada.*) Oncle, tens llàgrimes als ulls!
- VOINITSKI: Llàgrimes! No és res..., bestieses. Acabes de mirar-me com ho feia la teva difunta mare. Estimada... (*Li besa àvidament les mans i la cara.*) Oh, germana..., estimada germana meva... On deu ser, ara? Si ella ho sabés! Ah, si ho sabés!
- SÒNIA: Què? Si sabés, què?
- VOINITSKI: És tan dur..., tot plegat... Res... Després... No és res... Me'n vaig... (*Se'n va.*)
- SÒNIA (*Truca a la porta.*): Mihail Lvòvitx! No dorm? Surti un minut!
- ÀSTROV (*Des de darrera la porta.*): De seguida! (*Entra al cap d'un moment; ja porta armilla i corbata.*) Què mana?
- SÒNIA: Vostè, doctor, pot beure tant com vulgui, si no li repugna, però li suplico que no faci beure el meu oncle. El perjudica.
- ÀSTROV: Està bé. No tornarem a beure. (*Pausa.*) Ara mateix me'n vaig a casa meva. D'acord, decidit. Mentre enganxen els cavalls s'acabarà de fer clar.
- SÒNIA: Plou. Espera al matí.

ÀSTROV: La tempesta passarà de llarg. Amb prou feines ens tocarà d'esquitllada. Me'n vaig. I, per favor, no em torni a cridar perquè vegi el seu pare. Jo li dic que és poagre, i ell, reuma. Jo li demano que s'estiri, i ell seu. Avui ni tan sols s'ha dignat parlar-me.

SÒNIA: El contempen massa. (*Busca dins el bufet.*) Vol menjar alguna cosa?

ÀSTROV: Doncs sí, si no és massa molèstia.

SÒNIA: A mi m'agrada menjar una mica a la nit. Em sembla que per aquí trobarem alguna cosa. Diuen que ha tingut molt d'èxit amb les dones, i que elles l'han contemplat. Aquí hi ha formatge, serveixi's.

Tots dos, drets vora el bufet, mengen.

ÀSTROV: Avui no he menjat res, només he begut. El seu pare té un caràcter difícil. (*Pren una ampolla del bufet.*) Em permet? (*Beu un gotet.*) Aquí no hi ha ningú i podem parlar amb tota franquesa. Sap? Em sembla que no podria viure ni un mes a casa seva. M'ofegaria en aquest ambient... El seu pare, sempre pendent del seu poagre i dels seus llibres, l'oncle Vània amb les seves depressions, l'àvia, i finalment la seva madrastra...

SÒNIA: Què passa amb la meva madrastra?

ÀSTROV: En un ésser humà, tot ha de ser bonic: la cara, el vestit, l'ànima, els pensaments. Ella és bonica, no hi ha dubte, però... és evident que no fa altra cosa que menjar, dormir, anar a passeig i encisar-nos a tots amb la seva bellesa. I res més. No té obligacions, altres treballen per ella... No és cert? I una vida ociosa no pot ser pura. (*Pausa.*) D'altra banda, potser la jutjo amb una severitat excessiva. No estic satisfet de la vida, com no ho està el seu oncle Vània, i ens tornem un parell de rondinaires.

SÒNIA: Vostè està insatisfet de la vida?

ÀSTROV: Estimo la vida en general, però no puc suportar la

nostra vida, aquesta vida russa provinciana, dins el nostre cercle, i la detesto amb tota l'ànima. Quant a la meua vida personal, Déu sap que no hi ha res de bonic. Sap? Quan caminem pel bosc en una nit fosca, i veiem una llum en la distància, no notem ja ni la fatiga ni la foscor, ni les branques amb punxes que ens fereixen la cara. Jo treballo —i vostè ho sap— com ningú no treballa en tot el districte, el destí em feix sense interrupció, de vegades el sofriment és insuportable, però per a mi no hi ha una llum en la distància. No espero res, no estimo la gent... Ja fa molt de temps que no estimo ningú.

SÒNIA: Ningú?

ÀSTROV: Ningú. Sento únicament una certa tendresa per la vella mainadera..., a causa d'un antic lligam. Els camperols són tots molt semblants, endarrerits, viuen en l'embrutiment, i amb els intel·lectuals és difícil connectar. M'escoten. I tots els qui ens envolten, els nostres amics i coneguts, són gent d'idees mesquines i no hi veuen més enllà del nas; són senzillament estúpids. I els qui són una mica més llestos i més independents, són histèrics, devorats per l'autoanàlisi, per la reflexió... Es queixen, s'odien i es critiquen d'una manera gairebé morbosa, no et vénen mai de cara, sinó que et miren de costat i conclouen: «Oh, aquest és un psicòpata!», o bé: «Quin farsant.» I quan no saben quina etiqueta clavar-me al front, diuen: «És un tipus estrany, molt estrany!» Estimo els boscos..., això és estrany; no menjo carn..., això també és estrany. Ja no existeix una relació immediata, pura, lliure amb la natura i la gent... No, ja no existeix! (*Vol beure.*)

SÒNIA (*Ho impedeix.*): No, per favor, li ho demano, no begui més.

ÀSTROV: Per què?

SÒNIA: No està bé en un home com vostè! És tan refinat. Té una veu tan dolça... I encara li diré més: vostè no s'assembla a cap altra persona de les que conec... En vostè hi ha bellesa. Per què vol ser com la gent vulgar, que beu i juga a cartes?

Oh, no ho faci, li ho suplico! Vostè sempre diu que els homes no creen res, sinó que destrueixen allò que el cel els ha concedit. Per què, doncs, per què es destrueix vostè mateix? No hauria de fer-ho, no hauria de fer-ho, li ho demano, el conjuro que no ho faci.

ÀSTROV (*Li allarga la mà.*): No tornaré a beure.

SÒNIA: Paraula d'honor?

ÀSTROV: Paraula d'honor.

SÒNIA (*Li estreny la mà.*): Gràcies!

ÀSTROV: Prou! Ja torno a estar serè. Ho veu? Estic ben serè, ho estaré fins a la fi dels meus dies. (*Mira el rellotge.*) I ara continuem. Jo dic: el meu temps ha quedat enrera; per a mi, ja és massa tard... Sóc vell, estic esgotat, acabat, sóc banal, tinc els sentits esmussats, i penso que ja no em puc lligar a cap persona. No estimo ni tornaré a estimar ningú. Allò que m'atrau és la bellesa. No hi sóc indiferent. Em sembla que si Ielena Andrèievna volgués, em podria fer perdre el cap en un dia... Però això no és amor, no és afecte. (*Es tapa els ulls amb la mà i té un estremiment.*)

SÒNIA: Què li passa?

ÀSTROV: Ah, res... Per quaresma se'm va morir una malalt mentre l'anestesiava.

SÒNIA: Oblidi-se'n d'una vegada. (*Pausa.*) Escolti, Mihail Lvòvitx... Si jo tingués una amiga o una germana petita, i vostè sabés que ella..., és una suposició, eh?... que ella l'estima, què faria?

ÀSTROV (*S'alça d'espatlles.*): No ho sé. Probablement res. Li donaria a entendre que no la puc estimar... A més, no tinc la ment ocupada en aquesta mena de coses. Sigui com vulgui, si me n'haig d'anar, em sembla que comença a ser hora. Adéu, estimada, si continuéssim, demà al matí encara hi seríem. (*Li estreny la mà.*) Passaré pel saló, si m'ho permet; si no, tinc por que el seu oncle em retindria. (*Se'n va.*)

SÒNIA (*Sola.*): No m'ha dit res,... Encara té tancats per a mi el cor i l'ànima, però, per què em sento tan feliç? (*Riu de feli-*

ciat.) Li he dit: vostè és elegant, noble, té una veu tan dolça... He estat inconvenient, potser? La seva veu és com una carícia... Encara la noto en l'aire. Però en parlar-li de la meva germana petita, no ha entès... (*Es retorça les mans.*) Oh, que terrible no ser bonica! Que terrible! I jo sé que no ho sóc, ho sé, ho sé... Diumenge passat, quan sortíem de l'església, vaig sentir que parlaven de mi, i una dona deia: «És bona, és desinteressada... llàstima que sigui tan iletja»... Lletja...

Entra IELENA ANDRÈIEVNA.

IELENA ANDRÈIEVNA (*Obre les finestres.*): Ha passat la tempesta.

Quin aire més agradable! (*Pausa.*) On és el doctor?

SÒNIA: Se n'ha anat. (*Pausa.*)

IELENA ANDRÈIEVNA: Sòfia!

SÒNIA: Què?

IELENA ANDRÈIEVNA: Fins quan estarà disgustada amb mi? No ens hem fet cap mal. Per què hem de ser enemigues? Ja n'hi ha prou...

SÒNIA: Sí..., jo també volia... (*L'abraça.*) S'ha acabat el disgust.

IELENA ANDRÈIEVNA: Que bé! (*Totes dues estan emocionades.*)

SÒNIA: Ja és al llit el meu pare?

IELENA ANDRÈIEVNA: No, encara és al saló... Fa setmanes que no ens parlem, i Déu sap per què... (*Veu que el bufet és obert.*)
Què és això?

SÒNIA: Mihail Lvòvitx ha sopat.

IELENA ANDRÈIEVNA: Fins i tot hi ha vi... Vingui, beurem per la nostra amistat.

SÒNIA: Beguem.

IELENA ANDRÈIEVNA: Amb el mateix vas... (*L'omple.*) Així és millor. Bé... Ens tractem de tu?

SÒNIA: De tu. (*Beuen i es besen.*) Ja fa temps que volia fer les paus, però sempre me n'avergonyia per una raó o altra... (*Plora.*)

IELENA ANDRÈIEVNA: Per què plores?

SÒNIA: Per res, no ho sé.

IELENA ANDRÈIEVNA: Bé... prou, prou... (*Plora.*) Que ets beneïta, ho veus? Jo també m'he posat a plorar... (*Pausa.*) Tu estaves enfadada amb mi, perquè pensaves que m'havia casat amb el teu pare per interès... Si creus en els juraments, et juro... que m'hi vaig casar per amor. Em va atreure perquè era un intel·lectual, un home famós. El meu amor no era autèntic, era fictici, però a mi, aleshores, em semblava autèntic. No tinc culpa. I tu, des del dia del nostre casament, no has deixat de torturar-me amb les teves mirades intel·ligents, plenes de desconfiança.

SÒNIA: Pau! Pau! Oblidem-ho.

IELENA ANDRÈIEVNA: No has de mirar d'aquesta manera... no t'escau. Cal tenir confiança en la gent, si no la vida és impossible. (*Pausa.*)

SÒNIA: Dignes-me sincerament, com una amiga... Ets feliç?

IELENA ANDRÈIEVNA: No.

SÒNIA: Ho sabia. Una altra pregunta. Contesta'm amb tota franquesa: hauries preferit un marit jove?

IELENA ANDRÈIEVNA: Que ets criatura, encara. És clar que ho hauria preferit. (*Riu.*) Pregunta alguna altra cosa, si vols, pregunta.

SÒNIA: T'agrada el doctor?

IELENA ANDRÈIEVNA: Sí, molt.

SÒNIA (*Riu.*): Ara faig cara de beneïta... no? Se n'ha anat no fa gaire, i encara sento la seva veu i els seus passos. Miro la finestra fosca i se m'hi apareix el seu rostre. Deixa-m'ho dir tot. Però no puc parlar tan alt, em fa vergonya. Anem a la meva cambra, allà parlarem. Et semblo estúpida? Confessa-ho... Dignes-me alguna cosa d'ell...

IELENA ANDRÈIEVNA: Què?

SÒNIA: És intel·ligent... Ho entén tot, ho pot tot... És metge i planta boscos...

IELENA ANDRÈIEVNA: No es tracta dels boscos, ni tampoc de la

medicina... Estimada, cal que ho entenguis: es tracta del talent! Saps què vol dir ser un home de talent? Vol dir audàcia, una intel·ligència clara i lliure, un gran impuls... Planta un arbret i ja pensa en allò que serà d'aquí a mil anys; s'imagina com serà la felicitat humana. D'homes així, n'hi ha pocs, i mereixen ser estimats... És cert que beu, que de vegades és una mica groller... però, què hi fa? A Rússia, un home de talent no pot ser un model de moderació. Pensa tu mateixa en la vida d'aquest doctor! Camins enfangats, glaçades, tempestes de neu, distàncies enormes, gent analfabeta, inconscient, misèria i malalties pertot arreu; en aquestes condicions, el qui treballa i lluita dia a dia, difícilment es pot mantenir sobri i pur quan arriba als quaranta anys... (*La besa.*) Et desitjo amb tot el cor la felicitat que et mereixes... (*S'alça.*) Jo sí que sóc buida i indolent, una figura episòdica... En la música, a casa del meu marit, en tots els meus tràfecs sentimentals, és a dir, a tot arreu, no he estat més que una figura episòdica. Ben mirat, Sònia, sóc molt desgraciada, molt! (*Passeja inquieta.*) Per a mi no existeix la felicitat en aquest món. No, no! De què rius?

SÒNIA (*Riu, tot tapant-se la cara amb les mans.*): Sóc tan feliç..., tan feliç!

IELENA ANDRÈIEVNA: Tinc ganes de tocar una mica el piano... Vull tocar alguna cosa.

SÒNIA: Doncs toca. (*L'abraça.*) No puc dormir... Tocal!

IELENA ANDRÈIEVNA: De seguida. El teu pare encara no dorm. Quan està malalt, la música l'irrita. Vés a preguntar-li-ho. Si no hi té res en contra, tocaré. Vés-hi.

SÒNIA: De seguida. (*Se'n va.*)

Al jardí, sonen els cops del guardià.

IELENA ANDRÈIEVNA: Ja fa molt de temps que no toco. Tocaré i ploraré, ploraré com una beneita. (*Per la finestra.*) Ets tu, Èfim, qui dona cops?

VEU DEL GUARDIA: Sí, sóc jo.

I ELENA ANDRÈIEVNA: No facis més soroll, el senyor no es troba bé.

VEU DEL GUARDIA: Ara me'n vaig! (*Xiula.*) Ei, Zuixka, menut, vine aquí! Zuixka!

SÒNIA (*Torna a aparèixer.*): No pot ser!

Teló

ACTE TERCER

Un saló a can Serebriakov. Tres portes: a la dreta, a l'esquerra i al centre. És de dia.

VOINITSKI, SÒNIA (*asseguts*) i IELENA ANDRÈIEVNA, *que passeja, abstreta.*

VOINITSKI: El *Herr Professor* s'ha dignat expressar el desig que avui, a la una, ens reuníssim tots en aquest saló. (*Mira el rellotge.*) Són tres quarts d'una. Vol anunciar al món alguna cosa.

IELENA ANDRÈIEVNA: Probablement es tracta d'algun negoci.

VOINITSKI: No té negoci de cap mena. Escriu imbecilitats, rondina i està gelós, res més.

SÒNIA (*En to de retret.*): Oncle!

VOINITSKI: Molt bé, molt bé, perdó. (*Assenyala IELENA ANDRÈIEVNA.*) Contempleu-la: camina i gairebé cau de tanta desgana. Bonic! Molt bonic!

IELENA ANDRÈIEVNA: I vostè no para de burxar i de botzinar tot el sant dia... Com vol que això no m'ataqui els nervis! (*Amb tristesa.*) Em moro d'avorriment. No sé què fer.

SÒNIA (*Alça les espatlles.*): Com si n'hi hagués poca, de feina. Només cal que et proposis fer-la.

IELENA ANDRÈIEVNA: Per exemple?

SÒNIA: Porta una mica la casa, dóna lliçons, vetlla malalts. No et sembla prou? Quan encara no éreu aquí, tu i el papà, jo anava personalment al mercat amb l'oncle Vània, i venia farina.

IELENA ANDRÈIEVNA: Jo no ho puc fer. I tampoc no hi veig cap interès. Dedicar-se a allisonar i a ajudar camperols és una cosa que només surt a les novel·les socials; però, écom vols que jo, així de cop i volta, em posi a ajudar i a donar lliçons?

SÒNIA: Doncs jo no puc entendre per què no et llances a fer-ho. Espera, ja veuràs com tu també t'hauràs d'acostumar a aquesta mena de feines. (*L'abraça.*) No t'avorreixis estimada. (*Riu.*) Tu t'avorreixes i no saps què fer, i l'avorriment i l'oci s'encomanen. Mira: l'oncle Vània no fa res i només et va al darrera com una ombra; jo he deixat les meves coses i també et vaig al darrera per parlar amb tu. M'he tornat mandrosa. No pot ser! El doctor Mihail Lvòvitx ens venia a veure poquíssim, una vegada cada mes, i era difícil aconseguir-ho. Ara ve cada dia i ha prescindit dels seus boscos i de la medicina. Deus ser bruixa.

VOINITSKI: Per què viure adormits? (*Amb vivesa.*) Despertí's, estimada, tresor meu, sigui com ha de ser! Per les seves venes corre sang d'ondina! Signi una ondina! Almenys una vegada a la vida, visqui amb llibertat, enamori's apassionadament i tan aviat com pugui d'algun geni de les aigües. I llanci's de cap a les fondàries, perquè el *Herr Professor* i tots nosaltres ens quedem amb un pam de nas!

IELENA ANDRÈIEVNA (*Indignada.*): Deixi'm en pau! Això és cruel! (*Va a sortir.*)

VOINITSKI (*Li ho impedeix.*): Prou, prou, joia meva, perdoni'm... Li demano excuses. (*Li besa la mà.*) Pau.

IELENA ANDRÈIEVNA: Un àngel no tindria tanta paciència. Suposo que ho reconeix.

VOINITSKI: En senyal de pau i concòrdia, ara mateix li portaré un pom de roses; les he collides aquest matí per a vostè... Les roses de tardor són esplèndides, tristes... (*Se'n va.*)

SÒNIA: Les roses de tardor són esplèndides, tristes... (*Miren totes dues per la finestra.*)

IELENA ANDRÈIEVNA: Ja hem entrat al setembre. Com passarem l'hivern aquí! (*Pausa.*) On és el doctor?

SÒNIA: És a la cambra de l'oncle Vània. Escriu. M'alegro que l'oncle Vània hagi sortit. Haig de parlar amb tu.

IELENA ANDRÈIEVNA: De què?

SÒNIA: De què? (*Li recolza el cap al pit.*)

IELENA ANDRÈIEVNA: Vaja, prou, prou... (*Li acaricia els cabells.*)

Prou, prou,

SÒNIA: Sóc lletja.

IELENA ANDRÈIEVNA: Tens els cabells bonics.

SÒNIA: No! (*Es gira per mirar-se al mirall.*) No! Quan una dona és lletja, li diuen: «Té uns ulls molt bonics, o té els cabells bonics.» Ja fa sis anys que l'estimo, l'estimo més que a la meva mare; cada minut el sento, sento com m'estreny la mà; miro la porta, espero, i sempre em sembla que entrarà d'un moment a l'altre. I ja ho veus, et vinc a veure sempre per parlar d'ell. Ara ve cada dia, però a mi no em mira, no em veu... Quina tortura! No tinc cap esperança, no! Cap ni una! (*Amb desesperació.*) Oh Déu, dóna'm forces... M'he passat tota la nit resant... De vegades m'acosto a ell, inicio una conversa, el miro als ulls... Ja no tinc orgull, ja no tinc forces per dominar-me... Ahir no vaig poder més i vaig confessar a l'oncle Vània que l'estimo. Fins els criats saben tots que l'estimo. Tothom ho sap.

IELENA ANDRÈIEVNA: I ell?

SÒNIA: No. Ell ni s'adona de mi.

IELENA ANDRÈIEVNA (*Pensativa.*): És un home estrany... Saps què? Deixa-m'hi parlar... Amb cautela, amb indirectes... (*Pausa.*) Certament, no és possible viure en la incertesa... Deixa'm fer!

SÒNIA *mou el cap afirmativament.*

Molt bé. Saber si t'estima o no t'estima... no serà difícil. No et capfiquis, criatura, tranquil·litza't... L'interrogaré amb molt de tacte. Ni se n'adonàrà. Només ens cal saber una cosa: sí o no. (*Pausa.*) Si la resposta és no, serà millor que no torni. D'acord?

SÒNIA *mou el cap afirmativament.*

Si no el veus, tot serà més fàcil. No deixarem que passi més temps. L'interrogaré ara mateix. Volia ensenyar-me no sé quins dibuixos... Vés a dir-li que el vull veure.

SÒNIA (*Molt agitada.*): I em diràs tota la veritat?

IELENA ANDRÈIEVNA: És clar. Em sembla que la veritat, sigui quina sigui, no és tan terrible com la incertesa. Confia en mi, criatura.

SÒNIA: Sí, sí... Li diré que vols veure els seus dibuixos... (*Va cap a la porta i s'atura abans de sortir.*) No, la incertesa és millor... Així sempre queda una esperança...

IELENA ANDRÈIEVNA: Què dius?

SÒNIA: Res. (*Se'n va.*)

IELENA ANDRÈIEVNA (*Sola.*): No hi ha res pitjor que conèixer el secret d'una persona i no poder ajudar-la. (*Reflexiona.*) Ell no està enamorat d'ella... és evident, però per a un metge de poble, a la seva edat, seria una esposa magnífica. És intel·ligent, tan bona, tan pura... No, no és això, no és això... (*Pausa.*) Comprenc aquesta pobra noia. Enmig d'aquesta monotonia desesperant, quan, en lloc de persones, es mouen d'una banda a l'altra unes taques grises i no sentim altra cosa que vulgaritats, quan no sabem fer res més que menjar, beure, dormir, es presenta ell de tant en tant, diferent dels altres, atractiu, interessant, com la lluna clara que surt enmig de la tenebra... Deixar-se emportar per l'encant d'un home així, abandonar-se... Em sembla que jo mateixa estic una mica interessada per ell. Sí, quan no hi és, m'avorreixo, i somric quan hi penso... Aquest oncle Vània diu que per les meves venes corre sang d'ondina. «Almenys una vegada a la vida visqui amb llibertat ..» Qui sap? Potser ha de ser així... Fugir de tots vosaltres volant com un ocell lliure, de les vostres cares endormiscades, de les vostres converses, oblidar que existiu a la terra... Però sóc covarda, tímida... Tindria remordiments de consciència... Ell ve cada dia, jo endéveno per què ve i ja em sento culpable, disposada a agenollar-me davant de Sònia, a demanar-li perdó, a plorar...

ÀSTROV (*Arriba amb un cartograma.*): Bon dia! (*Li estreny la mà.*)
Voldria veure la meva pintura?

I ELENA ANDRÈIEVNA: Ahir em va prometre que m'ensenyaria els seus treballs... Té temps, ara?

ÀSTROV: Oh, naturalment. (*Obre el cartograma damunt la taula de joc i el fixa amb xinxetes.*) On ha nascut, vostè?

I ELENA ANDRÈIEVNA (*L'ajuda.*): A Petersburg.

ÀSTROV: I té estudis?

I ELENA ANDRÈIEVNA: He passat pel Conservatori.

ÀSTROV: Doncs segur que això no l'interessarà gaire.

I ELENA ANDRÈIEVNA: Per què? És veritat que no conec la situació del camp, però he llegit força.

ÀSTROV: Aquí, en aquesta casa, tinc una taula per a mi sol..., a la cambra d'Ivan Petròvitx. Quan estic extenuat fins a l'anorreament total, ho deixo tot penjat i vinc aquí, i m'emtrecinc una, dues hores en coses com aquesta... Ivan Petròvitx i Sòfia Aleksandrovna estan embrancats en els seus comptes; jo al costat d'ells, embruto papers en la meva taula i tinc una sensació de calidesa, de tranquil·litat, i canten els grills. Però no em concedeixo gaire sovint aquest plaer, només una vegada al mes... (*Mostra el cartograma.*) Miri: és el plànol del nostre districte tal com era fa cinquanta anys. El verd fosc i el verd clar indiquen els boscos; la meitat de la superfície total era coberta de bosc. Quan el verd és barrat de vermell, vol dir que hi havia cérvols, daines. Aquí indico la flora i la fauna. En aquest llac vivien cignes, ànecs, oques, i, com diuen els vells, hi havia estols d'ocells de totes les espècies; quan alçaven el vol, eren com un núvol. A més dels pobles grans i petits, hi havia escampats, com pot veure, nuclis de població, hisendes i casetes de camp, ermites d'antics dissidents religiosos, molins d'aigua... Hi havia bestiar de banya i cavalls en gran quantitat. Ho veurà pel color blau clar. En aquest districte, per exemple, el color blau és més abundós; vol dir que hi havia ramats sencers de cavalls i que a cada hisenda li corresponien tres cavalls. (*Pausa.*) Ara, miri aquí sota. És la

situació de fa vint-i-cinc anys. Aquí els boscos ocupen només una tercera part de la superfície total. De cérvols, ja no n'hi ha; només queden daines. El verd i el blau clar són ja menys visibles. I així successivament. Passem ara a la tercera part: l'aspecte del nostre districte en l'actualitat. De verd, encara n'hi ha, però no en grans blocs, sinó de manera esparsa. De la població dispersa, de les hisendes, ermites i molins, no en queda ni rastre, han desaparegut les daines, els cignes i els galls silvestres... En resum: la imatge d'una decadència gradual i indiscutible, que, pel que sembla, necessita deu o quinze anys més per esdevenir absoluta. Vostè em dirà que això és degut a unes influències culturals i que la vida vella, com és lògic, ha hagut de deixar pas a la nova. Això, jo ho podria entendre, si, per substituir aquests boscos destruïts, haguessin fet carreteres i posat línies de ferrocarril; si tinguéssim fàbriques, escoles... El poble, aleshores, s'hauria tornat més sa, més ric, més intel·ligent: però aquí no ha passat res de semblant! Al nostre districte hi ha els mateixos pantans, mosquits, falta de vies de comunicació, pobresa, tifus, diftèria, incendis... Ens hem d'enfrontar amb una desfeta que prové d'una lluita per l'existència que supera les nostres forces: és una decadència, una decadència per letargia, per incultura, per la manca absoluta de consciència, una decadència que es produeix quan l'home malalt, famèlic, enfredorit, per salvar els seus fills, s'aferra instintivament i amb inconsciència a tot allò que li pot calmar la fam, donar-li calor, i ho destrueix tot sense pensar en el dia de demà... I ho ha destruït gairebé tot sense que, a canvi, hagi construït res de nou, absolutament res. (*Fredament.*) Ja veig que tot això no l'interessa.

LELENA ANDRÈIEVNA: Hi entenc tan poc...

ÀSTROV: No hi ha res a entendre. Senzillament, no l'interessa.

LELENA ANDRÈIEVNA: En confiança, ara tinc el cap en una altra cosa. Perdoni. Li haig de fer un petit interrogatori i estic tan confusa que no sé per on començar.

ÀSTROV: Un interrogatori?

IELENA ANDRÈIEVNA: Sí, un interrogatori, encara que... més aviat inofensiu. Seguem. (*S'asseuen.*) Es tracta d'una noia. Parlarem com a persones obertes, com a amics, sense subterfugis. I després de parlar, oblidarem el tema de la nostra conversa. D'acord?

ÀSTROV: Sí.

IELENA ANDRÈIEVNA: Es tracta de Sònia, la meva fillastra. Li agrada?

ÀSTROV: Sí, l'aprecio.

IELENA ANDRÈIEVNA: Li agrada com a dona?

ÀSTROV (*No contesta de seguida.*): No.

IELENA ANDRÈIEVNA: Dues o tres paraules més... i acabo. Vostè no s'ha adonat de res?

ÀSTROV: No.

IELENA ANDRÈIEVNA (*Li agafa la mà.*): Vostè no l'estima..., ho veig en els seus ulls... Ella pateix... Cal que entengui la situació d'ella i que no vingui més en aquesta casa.

ÀSTROV (*S'alça.*): El meu temps ja ha passat... A més, tinc pressa... (*Alça les espatlles.*) Quan vol que en tingui, de temps? (*Està desconcertat.*)

IELENA ANDRÈIEVNA: Uf, quina conversa més desagradable! Estic acalorada com si hagués traginat un pes de mil *puds*. Bé, gràcies a Déu he acabat. Oblidem-ho, com si no haguéssim dit res i... i vagi-se'n. Vostè és una persona intel·ligent, ho sabrà entendre... (*Pausa.*) M'he tornat vermella i tot.

ÀSTROV: Si m'ho hagués dit fa un o dos mesos, potser encara m'hi hauria pensat, però ara... (*Alça les espatlles.*) I si ella pateix, llavors, evidentment... Només hi ha una cosa que no entenc... Per què ha necessitat fer-me aquest interrogatori? (*La mira als ulls i l'amenaça amb el dit.*) Vostè és molt hàbil.

IELENA ANDRÈIEVNA: Què vol dir?

ÀSTROV: Molt hàbil! Suposem que Sònia pateix. Ho admeto, però... per què aquest interrogatori? (*L'interromp quan ella va a respondre. Vivament.*) Permeti'm. No faci aquesta cara de

sorpresa. Vostè sap molt bé per què vinc aquí cada dia. Per què i a causa de qui... Vostè ho sap molt bé. Petit animal de presa, no cal que em miri així, que a mi no m'espanta res...

IELENA ANDRÈIEVNA (*Distant.*): Animal de presa? No ho entenc.

ÀSTROV: Vostè necessita víctimes! Sí, ja porto un mes sense fer res; ho he deixat tot, no faig altra cosa que buscar-la, ple de passió, i això a vostè li agrada terriblement... Què hi farem? Estic vençut. Vostè ho sabia sense necessitat de fer-me aquest interrogatori. (*Creua els braços damunt el pit i abaixa el cap.*) Em rendeixo. Aquí em té, devori'm!

IELENA ANDRÈIEVNA: S'ha tornat boig!

ÀSTROV (*Riu entre dents.*): Vostè no té coratge...

IELENA ANDRÈIEVNA: Oh, sóc millor, més noble del que vostè es pensa! Li ho juro! (*Vol anar-se'n.*)

ÀSTROV (*Li barra el pas.*): Avui me n'aniré i no tornaré més, però... (*li agafa la mà, mira al voltant.*) On ens veurem? Digui-m'ho de seguida: on? Pot venir algú, digui-m'ho. (*Amb passió.*) Oh, criatura meravellosa, esplèndida... Una besada... Només besar-li aquests cabells perfumats...

IELENA ANDRÈIEVNA: Li juro...

ÀSTROV (*No la deixa parlar.*): Per què jurar? Res de juraments. Res de paraules inútils... Oh, que bonica! Quines mans! (*Li besa les mans.*)

IELENA ANDRÈIEVNA: Ara, prou... Vagi-se'n... (*Enretira les mans.*)
Ha perdut el cap.

ÀSTROV: Digui'm, per favor, digui'm on ens veurem demà... (*L'agafa per la cintura.*) Ho veus, és inevitable, cal que ens veiem.

La besa; en aquest moment entra VOINITSKI amb un ram de roses i resta a la porta.

IELENA ANDRÈIEVNA (*No veu VOINITSKI.*): Per favor... Deixi'm... (*Recolza el cap damunt el pit d'ÀSTROV.*) No! (*Vol anar-se'n.*)

ÀSTROV (*La reté per la cintura.*): Vine demà a la reserva forestal... cap a les dues... Sí? Sí? Vindràs?

I ELENA ANDRÈIEVNA (*Veu VOINITSKI.*): Deixi'm! (*Va cap a la finestra, plena de confusió.*) És horrorós!

VOINITSKI (*Deixa el ram en una cadira; excitat, s'eixuga amb un mocador el front i el coll, sota el coll de la camisa.*): No hi fa res..., sí..., no hi fa res...

ÀSTROV (*De mal humor.*): No fa mal temps, avui, respectable Ivan Petròvitx. Aquest matí era núvol, com si volgués ploure, i ara ha sortit el sol. Ben mirat, fa una tardor ben bonica... i la collita d'hivern es presenta bé. (*Plega el cartograma.*) Només que els dies s'han escurçat... (*Se'n va.*)

I ELENA ANDRÈIEVNA (*S'apropa ràpidament a VOINITSKI.*): Faci tot el que pugui, procuri per tots els mitjans que el meu marit i jo deixem aquesta casa avui mateix! Ho sent? Avui mateix!

VOINITSKI (*Eixugant-se la cara.*): Eh? Ah..., sí..., molt bé... Ho he vist tot, *Helène*, tot!

I ELENA ANDRÈIEVNA (*Nerviosa.*): Ho ha sentit? Avui mateix me n'haig d'anar!

Apareixen SEREBRIAKOV, SÒNIA, TELEGUIN i MARINA.

TELEGUIN: Jo tampoc no em trobo gaire bé, excel·lència. Ja fa dos dies que estic empioat. Tinc alguna cosa al cap...

SEREBRIAKOV: On són els altres? No m'agrada aquesta casa. És un laberint. Vint-i-sis cambres immenses. Tothom s'hi dispersa i mai no és possible trobar ningú. (*Toca una campaneta.*) Feu venir Maria Vasslievna i Ielena Andrèievna!

I ELENA ANDRÈIEVNA: Sóc aquí.

SEREBRIAKOV: Volen seure, senyors?

SÒNIA (*S'apropa a I ELENA ANDRÈIEVNA amb impaciència.*): Què t'ha dit?

I ELENA ANDRÈIEVNA: Després.

SÒNIA: Tremoles? Estàs nerviosa? (*La mira inquisitiva.*) Ho entenc... T'ha dit que no vindria més... oi? (*Pausa.*) Digue's-me la veritat... és això el que t'ha dit?

SEREBRIAKOV (A TELEGUIN.): A la malaltia, encara m'hi puc acostumar, no hi ha altre remei; però el que no suportó és aquesta vida rural. Tinc la sensació que, de la terra, he caigut en un altre planeta. Seguin senyors, els ho prego! Sònia! (SÒNIA no el sent; està dreta, amb el cap baix.) Sònia! (Pausa.) No em sent. (A MARINA.) Tu, iaia, també pots seure. (La mainadera seu i es posa a fer ganxet.) Senyors, si us plau, alceu bé les orelles i estigueu atents. (riu.)

VOINTSKI (Nerviós.): Potser jo no cal que hi sigui. Me'n puc anar?

SEREBRIAKOV: No, justament ets la persona més necessària.

VOINTSKI: Què desitja de mi, el senyor?

SEREBRIAKOV: Em tractes de vostè... És que estàs enfadat? (Pausa.) Els he convocat per comunicar-los que ens arriba un inspector.* Però deixem estar Gogol i parlem seriosament. L'afer és greu. Els he reunit, senyors, per demanar-los ajut i consell, i com que conec perfectament la seva constant amabilitat, espero obtenir una cosa i l'altra. Jo sóc un intel·lectual, un home de llibres, i la vida pràctica ha estat sempre per a mi una cosa distant. Sense les indicacions de la gent pràctica, no aconseguixo sortir-me de les coses, i per això et demano a tu, Ivan Petròvitx, a vostè, Ilià Ilitx, i a vostè, mamà... El fet és que *manet omnes una vox*, o sigui, que tots som a les mans de Déu; sóc vell, estic malalt, i per això crec que ha arribat el moment de posar en ordre els meus interessos, en la mesura que afecten també la meua família. La meua vida toca a la fi; no penso en mi mateix, però tinc una muller jove, una filla soltera. (Pausa.) Per a mi és impossible continuar vivint al camp. Nosaltres no hem estat fets per a la vida rural. Però viure a la ciutat amb els recursos que surten d'aquesta finca tampoc no és possible. Si venguéssim,

* Al·lusió a l'inici de l'obra *L'inspector* de Gogol. (N. del T.)

posem per cas, els boscos, això seria una mesura extraordinària, a la qual no podem pas recórrer cada any. Cal buscar solucions que ens garanteixin uns ingressos estables, una suma més o menys constant. Se m'ha acudit una d'aquestes mesures possibles i tinc l'honor de sotmetre-la a la seva consideració. Deixo de banda els detalls i l'exposo a gran trets. Per terme mitjà, la nostra finca dóna un benefici que no sobrepassa mai el dos per cent. Proposo de vendre-la. Si invertim en valors els diners obtinguts, rebrem un quatre o un cinc per cent, i jo penso que fins i tot hi pot haver un excendent d'uns quants milers de rubles, que ens permetria de comprar una petita hisenda a Finlàndia.

VOINITSKI: Ei, ei..., em sembla que no ho he sentit bé. Repeteix això que acabes de dir.

SEREBRIAKOV: Convertir els diners en valors i, amb el que sobri, comprar una petita hisenda a Finlàndia.

VOINITSKI: No..., no és això de Finlàndia... Abans has dit una altra cosa.

SEREBRIAKOV: Proposo de vendre la finca.

VOINITSKI: Això..., exacte. Vens la finca, perfecte..., una idea única... I on manaràs que em fiqui jo, amb la meva mare i amb Sònia?

SEREBRIAKOV: Ho estudiarem en el seu moment. No ho podem resoldre tot de cop.

VOINITSKI: Atura el carro! Sembla que fins ara no he tingut ni un bri de seny. Fins ara he comès l'estúpidesa de creure que aquesta finca pertanyia a Sònia. El meu pare havia comprat aquesta propietat com a dot per a la meva germana. Fins ara he tingut la ingenuïtat de no entendre les lleis com els turcs i he pensat que la finca de la meva germana passava a Sònia.

SEREBRIAKOV: Sí, la finca pertany a Sònia. Qui diu el contrari? Sense el consentiment de Sònia, mai no em decidiré a vendre-la. A més, aquesta proposició la faig pel bé de Sònia.

VOINITSKI: És inconcebible, inconcebible! O m'he begut el seny, o bé..., o bé...

- MARIA VASSÍLIEVNA: *Jean*, no contradiguis Alexandr. Creu-me, sap millor que nosaltres allò que convé o no convé.
- VOINITSKI: No, doneu-me aigua. (*Beu aigua.*) Digueu el que vulgueu, el que vulgueu!
- SEREBRIAKOV: No entenc per què t'excites d'aquesta manera. No he dit que el meu projecte fos ideal. Si tothom el troba inadequat, no penso insistir-hi. (*Pausa.*)
- TELEGUIN (*Confús.*): Jo, excel·lència, no solament sento per la ciència veneració, sinó certs sentiments de familiaritat. El germà de la muller del meu germà Grigori Ilitx, Konstantin Trofimòvitx Lakedemònov –potser vostè l'ha conegut– era doctor en...
- VOINITSKI: Un moment, Cara Picada, estem parlant de negocis... Espera, després ens ho explicaràs, eh?... (*A SEREBRIAKOV.*) Mira, pregunta-ho a ell. La finca fou comprada a un oncle seu.
- SEREBRIAKOV: Ah! Per què vols que li ho preguntis? Amb quin motiu?
- VOINITSKI: Aquesta finca fou comprada aleshores per noranta-cinc mil rubles. El meu pare només en va pagar setanta mil, o sigui que va quedar un deute de vint-i-cinc mil. I ara, escolteu... Aquesta finca no s'hauria comprat si jo no hagués renunciat a la meva part de l'herència en benefici de la meva germana, que estimava amb deliri. Encara més, he treballat durant deu anys com una bèstia de càrrega i he liquidat tot el deute...
- SEREBRIAKOV: Em sap greu haver encetat aquesta conversa.
- VOINITSKI: La finca no és hipotecada ni arruïnada gràcies únicament als meus esforços personals. I ara que em faig vell, em volen treure a puntades de peu, com un gos!
- SEREBRIAKOV: No veig on vols anar a parar.
- VOINITSKI: Durant vint-i-cinc anys, he administrat aquestá finca, he treballat, t'he enviat els diners com el més escrupolós dels administradors i durant tot aquest temps no m'ho has agrait ni una sola vegada. Durant tot aquest temps –quan era jove,

i ara exactament igual— he rebut de tu una paga de cinc cents rubles anuals —un salari de fam—, i mai no se t'ha acudit d'afegir-hi ni un sol ruble!

SEREBRIAKOV: Ivan Petròvitx, com ho podia saber, jo? No sóc un home pràctic i no entenc res de tots aquests afers. Tu mateix podies haver-hi afegit el que haguessis volgut.

VOINITSKI: Per què no he robat? Per què no em tireu tots en cara que no hagi robat? Hauria estat de justícia i ara no seria un captaire!

MARIA VASSÍLIEVNA (*Severa.*): Jean!

TELEGUIN (*Agitat.*): Vània, estimat, no parlis així..., no..., que tremolo tot jo... Per què malmetre les bones relacions? (*El besa.*) No, no...

VOINITSKI: Durant vint-i-cinc anys he viscut aquí, amb la meva mare entre quatre parets, com un talp... Tots els nostres pensaments i sentiments et pertanyien a tu, a tu sol. De dia parlàvem de tu, dels teus treballs; n'estàvem orgullosos, pronuncíavem el teu nom amb respecte; i passàvem les nits llegint revistes i llibres que ara detesto amb totes les meves forces!

TELEGUIN: No, Vània, no... No puc més...

SEREBRIAKOV (*Colèric.*): A veure, què pretens?

VOINITSKI: Per a nosaltres eres un ésser d'un ordre superior, sabíem de memòria els teus articles. Però ara he obert els ulls! Ho veig tot! Escris sobre art, però no tens ni la més mínima noció d'art! Tots els teus treballs, que jo tant estimava, no valen ni cinc cèntims! Ens has pres el pèl!

SEREBRIAKOV: Senyors! Feu-lo callar d'una vegada! Me'n vaig!

IELENA ANDRÈIEVNA: Ivan Petròvitx, li exigeixo que calli! M'entén?

VOINITSKI: No callaré! (*Intercepta el pas a SEREBRIAKOV.*) Espera, que encara no he acabat! Tu m'has destrossat la vida! No he viscut, no he viscut! Gràcies a tu, he arruïnat, he malmès els anys millors de la meua vida! Ets el meu pitjor enemic!

TELEGUIN: No puc més..., no puc més... Me'n vaig. (*Se'n va, en plena agitació.*)

SEREBRIAKOV: Què vols de mi? I quin dret tens a parlar-me en aquest to? Ets una nul·litat! Si la finca és teva, queda-te-la. No la necessito.

I ELENA ANDRÈIEVNA: Ara mateix fugiré d'aquesta infern! (*Crida.*) No puc suportar-ho més!

VOINITSKI: He perdut la meva vida! I tinc talent, intel·ligència, audàcia... Si hagués fet una vida normal, hauria pogut arribar a ser un Schopenhauer, un Dostoievski... Però, què dic ara! Perdo la raó! Ai, mareta, estic desesperat!

MARIA VASSÍLIEVNA (*Severa.*): Fes cas d'Alexandr.

SÒNIA (*S'agenolla davant la mainadera i s'estreny contra ella.*): Iaia! Iaia!

VOINITSKI: Mare, què haig de fer? No, no em digui res! No call! Ja ho sé, el que haig de fer! (*A SEREBRIAKOV.*) Te'n recordaràs, de mi! (*Surt per la porta del mig. MARIA VASSÍLIEVNA el segueix.*)

SEREBRIAKOV: Senyors, què significa tot això? Aparteu aquest boig del meu costat! No puc viure amb ell sota el mateix sostre! Viu aquí... (*Assenyala la porta central.*), gairebé al costat meu; que se'n vagi, que se'n vagi a viure al poble, o al pavelló lateral, o si no, me n'aniré jo, perquè no puc viure amb ell en una mateixa casa...

I ELENA ANDRÈIEVNA (*Al seu marit.*): Cal anar-se'n avui mateix. Hem de donar ordres perquè ho preparin tot de seguida.

SEREBRIAKOV: Quin individu més mesquí!

SÒNIA (*Encara agenollada, es gira vers el seu pare: nerviosa, entre llàgrimes.*): Has de ser compassiu, papà! Som tan desgraciats, l'oncle Vània i jo! (*Domina el seu desesper.*) Has de ser compassiu! Recorda que, quan eres més jove, l'oncle Vània i l'àvia es passaven nits senceres traduint llibres per a tu i copiant els teus manuscrits... nits senceres, nits senceres! L'oncle Vània i jo treballàvem sense parar i no gosàvem de gastar ni un còpec per a nosaltres, i tot t'ho enviàvem a tu... Et pa que menjàvem

ens l'havíem ben guanyat! No dic el que hauria de dir, no, però ens has d'entendre, papà! Cal que siguis compassiu!

IELENA ANDRÈIEVNA (*Emocionada, al seu marit.*): Alexandr, per l'amor de Déu, vés a parlar amb ell i expliqueu-vos... T'ho suplico.

SEREBRIAKOV: Bé, tindrè quatre paraules amb ell. No l'acuso de res, no estic enfadat, però heu d'admetre que la seva conducta és curiosa, això com a mínim. Bé, me n'hi vaig.

Surt per la porta del centre.

IELENA ANDRÈIEVNA: Sigues amable amb ell. Tranquil·litzà'l.

Se'n va darrera el seu marit.

SÒNIA (*S'estreny contra la mainadera.*): Iaia! Iaia!

MARINA: No és res, filleta. Les oques s'esvaloten... i després callen... S'esvaloten... i callen.

SÒNIA: Iaia!

MARINA (*Li acaricia el cap.*): Tremoles com si fes fred! Pobreta, calma't! Déu és misericordiós. Una mica de til·la, i tot haurà passat! No t'hi capfiquis, criatura... (*Mira la porta central amb ràbia.*) Ah, les oques s'esvaloten. Que el dimoni se les...

Sona un dispar entre bastidors; se sent un crit de IELENA ANDRÈIEVNA. SÒNIA ié un calfred.

MARINA: Què passa, ara!

SEREBRIAKOV (*Entra corrents i trontollant de terror.*): Agafeu-lo! Agafeu-lo! S'ha tornat boig!

IELENA ANDRÈIEVNA i VOINITSKI es barallen a la porta.

IELENA ANDRÈIEVNA (*Intenta arrancar-li el revòlver de la mà.*): Doni-me'l! Li dic que me'l doni!

VOINITSKI: Deixi'm, *Helène!* Deixi'm estar! (*Se'n desprèn i busca amb la mirada SEREBRIAKOV.*) On és? Ah, aquí! (*Dispara contra ell.*) Peng! (*Pausa.*) He fallat? Se m'ha tornat a escapar? (*Rabiós.*) Ah, que el diable, que el diable se l'emportil... (*Llança el revòlver a terra i, esgotat, es deixa caure en una cadira. SEREBRIAKOV està desfet; IELENA ANDRÈIEVNA es recolza a la paret; no es troba bé.*)

IELENA ANDRÈIEVNA: Traieu-me d'aquí! Traieu-me d'aquí! MATEU-me..., però no puc quedar-me aquí, no puc!

VOINITSKI (*Desesperat.*): Oh, què faig! Què faig!

SÒNIA (*En veu baixa.*): Iaià, iaià!

Teló.

ACTE QUART

Cambra d'IVAN PETRÒVITX; és albora el dormitori i l'oficina on porta l'administració de la finca. Vora la finestra, una gran taula amb llibres de comptabilitat i papers de tota mena; un pupitre, armaris, unes balances. Una altra taula, més petita per a ÀSTROV; en aquesta taula, estris de dibuix, colors, una carpeta. En una gàbia, un estornell. A la paret, un mapa d'Àfrica que, evidentment, no té cap utilitat en aquest lloc. Un enorme sofà, entapissat d'hule. A l'esquerra, una porta que mena a altres cambres; a la dreta, una porta que dona al vestibul; davant la porta de la dreta, una petita estora perquè els camperols no embrutin el terra. Tarda d'un dia de tardor. Silenci.

TELEGUIN i MARINA, asseguts l'un davant de l'altre, cabdellen llana per fer mitja.

TELEGUIN: Corri, Marina Timofièievna, que ens cridaran per al comiat. Ja han donat ordre d'enganxar els cavalls.

MARINA (*Prova d'anar més de pressa.*): Ja acabo.

TELEGUIN: Se'n van a Harkov. S'hi quedaran a viure.

MARINA: Més val així.

TELEGUIN: Han agafat por... Elena Andrèievna diu: «No vull viure aquí ni una hora més... anem, sí, anem... Viurem una temporada a Harkov —diu—, allà veurem què podem fer i després enviarem a buscar les nostres coses.» Se'n van sense equipatge. Això vol dir, Marina Timofièievna, que el seu destí no era viure aquí. No era el seu destí... És la fatalitat.

MARINA: Més val així. Hi ha hagut tot aquest enrenou..., i els dispers! És vergonyós!

TELEGUIN: Sí, una escena digna del pinzell d'Aivazovski.

MARINA: I que ho hagi hagut de veure amb aquests ulls! (*Pausa.*)

Ara tornarem a viure com abans, com sempre. A les vuit del matí, el te; a la una, el dinar, i al vespre... ens asseurem per al sopar. Tot a l'hora, com les persones decents... com tots els cristians... (*Sospira.*) Pecadora de mi, fa tant de temps que no menjo pasta.

TELEGUIN: Sí, fa dies i dies que no ens en donen. (*Pansa.*) Dies i dies... Aquest matí, Marina Timofièievna, anava caminant pel poble i l'adroguer, quan m'ha vist passar, m'ha dit: «Eh, tu, paràsit!» M'ha entristit tant!

MARINA: No en facis cas, padrinet. Tots som paràsits de Déu! Ni tu, ni Sònia, ni Ivan Petròvitx... ni ningú viu sense ferres! Tothom fa una cosa o altra... On és Sònia?

TELEGUIN: Al jardí. El doctor i ella busquen pertot arreu Ivan Petròvitx. Tenen por que atempti contra la seva vida.

MARINA: I on és la pistola?

TELEGUIN (*Xinxinejant.*): L'he amagada al celler.

MARINA (*Amb un somriure.*): Oh, pecadors de nosaltres!

Entren, des del pati, VOINITSKI i ÀSTROV.

VOINITSKI: Deixa'm. (*A MARINA i TELEGUIN.*) Aneu-vos-en i deixeu-me sol almenys una hora! No tolero la protecció.

TELEGUIN: De seguida, Vània. (*Se'n va de puntetes.*)

MARINA: Ets com una oca: cuac, cuac, cuac! (*Agafa la llana i se'n va.*)

VOINITSKI: Deixa'm estar!

ÀSTROV: Amb molt de gust: fa estona que hauria de ser fora. Però, t'ho repeteixo; no me n'aniré fins que no em tornis el que m'has pres.

VOINITSKI: No t'he pres res.

ÀSTROV: Parlo seriosament..., no em retinguis. Fa temps que hauria de ser fora.

VOINITSKI: No t'he pres res. (*Senen tots dos.*)

ÀSTROV: No? Molt bé, esperaré una mica més i després, ja em perdonaràs, però hauré de recórrer a la força. Et lligarem i et registrarem. T'ho dic molt seriosament.

VOINITSKI: Com vulguis. (*Pausa.*) Que en sóc, d'imbecil: disparar dos trets i no encertar-ne ni un! No m'ho perdonaré mai!

ÀSTROV: Si tantes ganes tenies de disparar, podies engegat-te una bala al cap.

VOINITSKI (*Alça les espatlles.*): És curios. He comès un intent d'assassinat i no em detenen ni em porten davant d'un tribunal. Això vol dir que em tenen per boig. (*Riure maligne.*) Jo sóc un boig, i en canvi no és boig el qui, darrera la màscara d'un professor universitari, d'un màgic erudit, amaga la seva falta de talent, la seva insensibilitat, la seva revoltant duresa de cor. No són boges les dones que es casen amb homes vells i després els enganyen davant de tothom. He vist com l'abraçaves. Ho he vist!

ÀSTROV: Sí, l'he abraçada, i tu, mira... (*Li fa un pam de nas.*)

VOINITSKI (*Mirant cap a la porta.*): És la terra que s'ha tornat boja quan encara us aguanta!

ÀSTROV: Quines bestieses!

VOINITSKI: Si sóc boig, un irresponsable, tinc el dret de dir bestieses.

ÀSTROV: Au, vinga, que no en tens res, de boig! No ets altra cosa que un tipus estrafolari, un comediant. Abans considerava que els tipus estrafolaris eren uns malalts, uns anormals; però ara penso que l'estat normal de l'home és ser un tipus estrafolari. Tu ets una persona perfectament normal.

VOINITSKI (*Es cobreix la cara amb les mans.*): Em fa vergonya! Si sabessis la vergonya que em fa! Cap dolor no és comparable a aquest sentiment lacerant de vergonya! (*Amb angouxa.*) És insuportable! (*S'indina damunt de la taula.*) Què haig de fer? Què haig de fer?

ÀSTROV: Res.

VOINITSKI: Dóna'm... dóna'm alguna cosa!... Oh, Déu meu... Tinc quaranta-set anys. Suposem que visqui fins als seixanta. Encara en falten tretze! Són molts! Com viuré durant aquests tretze anys? Què faré? Com els podré omplir? Oh, comprens... (*Estreny convulsivament la mà d'ÀSTROV.*) Com-

prens, si fos possible viure la resta d'aquesta vida d'una manera diferent i nova. Despertar-se un matí clar i serè, i sentir que hem començat una nova vida, que tot el passat s'oblida, dissipat com el fum. (*Plora.*) Començar una vida nova... Diques... com puc començar... per on puc començar...

ÀSTROV (*Amb despit.*): Deixa-ho córrer!. Què vols dir amb això d'una vida nova? La nostra situació, la teva i la meva, és desesperada.

VOINITSKI: Sí?

ÀSTROV: N'estic convençut.

VOINITSKI: Dóna'm alguna cosa... (*S'assenyala el cor.*) Em crema.

ÀSTROV (*Crida, indignat.*): Prou! (*Més dolçament.*) Els qui viuran cent, dos-cents anys després de nosaltres ens menysprearan per haver fet una vida tan estúpida i lletja... ells potser sí que trobaran el mitjà de ser feliços, però nosaltres... Tu i jo només tenim una esperança, l'esperança que, quan serem dins la tomba, se'ns presentin visions, unes visions fins i tot agradables. (*Somriu.*) Sí, germà, en tot el districte només hi ha hagut dos homes honestos, intel·ligents: jo i tu. Però en deu anys escassos, la vida mediocre i sòrdida ens ha devorat; ha emmetzinat la nostra sang amb emanacions pútrides, i ens hem tornat tan banals com els altres. (*Amb vivacitat.*) Però no em vinguis amb més històries i torna'm el que m'has pres.

VOINITSKI: No t'he pres res.

ÀSTROV: M'has pres del maletí l'ampolla de morfina. (*Pausa.*) Escolta, si vols fer acabar com sigui la teva vida, vés-te'n al bosc i engegat un tret al cap. Però torna'm la morfina, perquè si no, hi haurà xafarderies, suposicions, i la gent pensarà que he estat jo qui te l'he donada... Prou em costarà de fer-te l'autòpsia... Creus que serà interessant?

Entra SÒNIA.

VOINITSKI: Deixa'm!

ÀSTROV (*A SÒNIA.*): Sòfia Aleksàndrovna, el seu oncle m'ha pres del maletí l'ampolla de morfina i no me la vol tornar. Digui-li que... això no té res d'intel·ligent, vaja! A més, no tinc temps; me n'haig d'anar.

SÒNIA: Oncle Vània, has agafat la morfina? (*Pausa.*)

ÀSTROV: Me l'ha presa. N'estic segur.

SÒNIA: Torna-la. Per què ens vols espantar? (*Amb tendresa.*)

Torna-la, oncle Vània! Pensa que potser no sóc menys desgraciada que tu, però no caic en la desesperació. Ho suportó tot, i ho suportaré fins que la meva vida fineixi per ella mateixa... Suporta-ho tu també (*Pausa.*) Torna-la! (*Li besa les mans.*) Tu que ets tan bo, oncle estimat, torna la morfina! (*Plora.*) Ets tan ple de bondat, que et compadiràs de nosaltres i la tornaràs, oi que sí? Suporta-ho tot, oncle, suporta-ho.

VOINITSKI (*Treu una ampolleta de la taula i la dóna a ÀSTROV.*):

Té, pren-la. (*A SÒNIA.*) Però ens hem de posar a treballar immediatament. Hem de fer alguna cosa de seguida, si no... no ho podré aguantar.

SÒNIA: Sí, sí, treballarem. Així que els haurem acomiadat ens posarem a la feina. (*Fulleja nerviosa els papers de la taula.*) Ho tenim tot endarrerit.

ÀSTROV (*Posa l'ampolla al maletí i lliga la corretja.*): I ara ja em puc posar en camí.

I ELENA ANDRÉIEVNA (*Entrant.*): Ivan Petròvitx, és aquí? Ara mateix ens n'anem... Vagi a veure Alexandr. Li vol dir alguna cosa.

SÒNIA: Vés-hi, oncle Vània. (*Pren VOINITSKI pel braç.*) Vine, el papà i tu us heu de reconciliar. És indispensable.

SÒNIA i VOINITSKI *se'n van.*

I ELENA ANDRÉIEVNA: Me'n vaig. (*Allarga la mà a ÀSTROV.*)
Adéu.

ÀSTROV: Ja?

IELENA ANDRÈIEVNA: Els cavalls són enganxats.

ÀSTROV: Adéu.

IELENA ANDRÈIEVNA: M'ha promès que avui també se n'aniria.

ÀSTROV: Ho sé. I me'n vaig. (*Pausa.*) S'ha espantat? (*Li agafa una mà.*) Tanta por li fa?

IELENA ANDRÈIEVNA: Sí.

ÀSTROV: I si es quedés? Eh? Demà a la reserva forestal.

IELENA ANDRÈIEVNA: No... Està decidit... I si ara el miro amb coratge, és perquè el viatge està decidit... Només li demano una cosa: que tingui de mi una idea millor. Vull que m'estimi.

ÀSTROV: Ah! (*Gest d'impaciència.*) Quedi's, per favor. Confessi que no té res a fer en aquest món. Viu sense objecte, res no pot fixar la seva atenció, i tard o d'hora es deixarà portar pels sentiments..., és inevitable. Doncs, és molt millor que això no li passi a Harkov o a Kursk o a qualsevol altre lloc, sinó aquí, al si de la natura. Almenys serà poètic. És tan bonica la tardor... Aquí hi ha la casa de la demarcació forestal, una finca mig enrunada, al gust de Turguènev...

IELENA ANDRÈIEVNA: Que és graciós... Estic enfadada amb vostè, i en canvi... el recordaré amb complaença. És un home interessant, original. No ens hem de veure mai més; doncs, per què no dir-ho? Fins i tot m'he deixat captivar una mica per vostè. Bé, donem-nos la mà i separem-nos com a amics. No tingui de mi un mal record.

ÀSTROV (*Li estreny la mà.*): Sí, vagi-se'n... (*Pensatiu.*) Vostè sembla una persona bona, sensible, però és com si en tota la seva manera de ser hi hagués alguna cosa estranya. Resulta que ha arribat aquí amb el seu marit, i tots els qui treballaven, s'afanyaven, creaven alguna cosa en aquesta casa, han deixat estar la feina i s'han hagut d'ocupar tot l'estiu de vostè i del poagre del seu marit. Tots dos —ell i vostè— ens han encomanat la seva ociositat. Jo m'he deixat atrossegar, no he fet res en tot el mes, i durant aquest temps la gent s'ha posat malalta, i als meus boscos, a les meves plantacions, els page-

sos han fet pasturar els ramats... Així, allà on han posat els peus, vostè i el seu marit, a tot arreu han dut la destrucció... Faig broma, és clar, però no deixa de ser... curiós, iestic convençut que si es quedessin aquí, la devastació assoliria unes proporcions enormes, Jo m'ensorraria i tampoc a vostè... no li anirien gaire bé les coses. Vagi-se'n, doncs. *Finita la commedia!*

IELENA ANDRÈIEVNA (*Pren un llapis de la taula d'ell i l'amaga amb rapidesa.*): M'emporto aquest llapis com a record.

ÀSTROV: És una cosa ben estranya!... Ens hem conegut, i tot d'una, per un motiu qualsevol..., ja no ens veurem més. El món és així. Mentre no vingui ningú, abans que l'oncle Vània es presenti amb el ram de flors... permeti'm... que la besí..., serà una manera de dir-nos adéu..., sí? (*Li besa la galta.*) Bé... està bé.

IELENA ANDRÈIEVNA: Li desitjo sort. (*Mira al voltant.*) Que passi el que vulgui..., una vegada a la vida! (*L'abraça amb vehemència i tots dos, d'una manera sobtada, es tornen a separar.*) Me n'haig d'anar!

ÀSTROV: Sí, com més aviat millor. Si els cavalls ja són enganxats, vagi-se'n.

IELENA ANDRÈIEVNA: Em sembla que ja vénen. (*Tots dos es posen a l'aguait.*)

ÀSTROV: *Finita!*

Entren SEREBRIAKOV, VOINITSKI, MARIA VASSÍLIEVNA amb un llibre a la mà, TELEGUIN i SÒNIA.

SEREBRIAKOV (*A VOINITSKI.*): Aquell qui no pot oblidar les coses passades, mereix perdre la vista. Després de tot el que ha passat, en poques hores, he viscut i he reflexionat tant, que podria escriure un tractat sencer sobre l'art de viure, per a exemple de la posteritat. Accepto de bon grat les teves excuses i jo mateix et demano que em perdonis. Adéu! (*Es besa tres vegades amb VOINITSKI.*)

VOINITSKI: T'enviaré amb regularitat el que rebies abans. Tot continuarà com sempre.

IELENA ANDRÈIEVNA abraça SÒNIA.

SEREBRIAKOV (*Besa la mà a MARIA VASSÍLIEVNA.*): Mamà...

MARIA VASSÍLIEVNA (*El besa.*): Alexandr, faci's fer una altra fotografia i envü-me-la. Ja sap com l'estimo.

TELEGUIN: Adéu, excel·lència! No s'oblidi de nosaltres!

SEREBRIAKOV (*Besa la seva filla.*): Adéu... adéu a tothom! (*Dóna la mà a ÀSTROV.*) Li agraeixo la seva amable companyia... Respecto la seva manera de pensar, els seus entusiasmes, les seves passions, però permeti que un vell afegeixi a la seva salutació de comiat un únic advertiment: senyors, cal fer una obra! Cal crear alguna cosa! (*S'inclina per saludar tothom.*) Els desitjo sort! (*Se'n va; el segueixen MARIA VASSÍLIEVNA i SÒNIA.*)

VOINITSKI (*Besa amb intensitat la mà de IELENA ANDRÈIEVNA.*): Adéu, perdoni'm... No ens veurem mai més.

IELENA ANDRÈIEVNA (*Emocionada.*): Adéu, amic. (*Li fa un peto al cap i se'n va.*)

ÀSTROV (*A TELEGUIN.*): Cara Picada, digues als d'aquí fora que també enganxin els meus cavalls.

TELEGUIN: Sí, estimat, sí. (*Se'n va.*)

ÀSTROV i VOINITSKI s'han quedat sols.

ÀSTROV (*Recull els colors de la taula i els posa dins una maleta.*): Per què no surts amb ells?

VOINITSKI: Que se'n vagin; jo... jo no puc. Tinc com un pes al cor. Hauré de posar-me a fer alguna cosa tan aviat com sigui possible... Treballar, treballar! (*Regira els papers de la seva taula.*)

Pausa; soroll de cascavells.

ÀSTROV: Ja són fora. El professor està content, no hi ha dubte.
No tornaria per res del món.

MARINA (*Entra.*): Ja són fora. (*Seu en un seient i continua la seva labor.*)

SÒNIA (*Entra.*): Ja són fora. (*S'eixuga els ulls.*) Que Déu els guardi. (*Al seu oncle.*) Ara, oncle Vània, ens hem de posar a treballar.

VOINITSKI: Treballar, treballar...

SÒNIA: Ja fa temps que no ens asseiem tots dos en aquesta taula. (*Encén el llum que hi ha damunt la taula.*) Em sembla que no hi ha tinta. (*Pren el tinter, va cap a l'armari i hi posa tinta.*) Em sap greu que se n'hagin anat.

MARIA VASSÍLIEVNA: Ja són fora! (*S'asseu i se submergeix en la lectura del seu llibre.*)

SÒNIA (*S'asseu a la taula i fulleja el llibre de comptabilitat.*): Comencem per les factures, oncle Vània. Les tenim molt endarrerides. Avui encara ha vingut algú a demanar una factura. Escriu... Tu n'escriuràs una i jo una altra.

VOINITSKI (*Escriu.*): Factura... a nom del senyor... (*Tots dos escriuen en silenci.*)

MARINA (*Badalla.*): Ai, quina son!

ÀSTROV: Silenci: grinyolen les plomes, canten els grills. La cambra és tèbia, acollidora... No tinc cap ganes d'anar-me'n. (*Soroll de cascavells.*) Ja enganxen els cavalls... Ja només em queda dir-vos adéu, acomiadar-me de vosaltres i de la meva taula... i endavant! (*Posa els seus dibuixos dins una carpeta.*)

MARINA: Per què tanta pressa? Seu una estoneta.

ÀSTROV: No pot ser.

VOINITSKI (*Escrivint.*): «Pendants del deute anterior: dos rubles setanta cinc...»

Entra el treballador.

TREBALLADOR: Mihail Ivòvitx, el cotxe està a punt.

ÀSTROV: Ho he sentit. (*Li dona la farmaciola, la maleta i la carpeta.*) Té, i vigila que la carpeta no quedi doblegada.

TREBALLADOR: Sí. (*Se'n va.*)

ÀSTROV: Bé... (*Va a acomiadar-se.*)

SÒNIA: Quan ens tornarem a veure?

ÀSTROV: Abans de l'estiu, segurament que no. En tot cas, aquest hivern no ens veurem... Ara, si passés alguna cosa, feu-m'ho saber i vindré. (*Li estreny la mà.*) Gràcies pel pa i la sal, per les vostres atencions..., és a dir..., per tot. (*Va a la mainadera i li besa el cap.*) Adéu, velleta meva.

MARINA: Així, te'n vas sense prendre el te?

ÀSTROV: No en vull, iaia.

MARINA: No et prendries una mica de vodka?

ÀSTROV (*Indecís.*): Si insisteixes...

MARINA *se'n va.*

ÀSTROV (*Després d'una pausa.*): Un dels meus cavalls ranqueja. Me'n vaig adonar ahir, quan Petruixka el duia a l'abeurador.

VOINITSKI: L'hauràs de ferrar.

ÀSTROV: L'hauré de portar al ferrer de Rozhdiéstvennoe. No hi ha més solució. (*S'adreça al mapa d'Àfrica i el contempla.*) I pensar que a l'Àfrica, en aquests moments, deu fer una calor horrorosa!

VOINITSKI: Sí, és molt probable.

MARINA (*Torna amb una plata on hi ha un vas de vodka i un tros de pa.*): Té, beu.

ÀSTROV *es beu el vodka.*

MARINA: A la teva salut, padrinet. (*Fa una inclinació profunda.*) I hauries de menjar un bocí de pa.

ÀSTROV: No, ja està bé... Doncs ara, molta sort! (*A MARINA.*) No, iaia, no m'acompanyis. No cal.

ÀSTROV *se'n va.* SÒNIA *el segueix amb una espelma;* MARINA *seu en un seient.*

VOINITSKI (*Escriu.*): «Dos de febrer, vint lliures d'oli..., setze de febrer, 20 lliures més d'oli.. Blat de moro...»

Pausa.

Soroll de cascavells.

MARINA: Ja és fora.

Pausa.

SÒNIA (*Torna i deixa l'espelma damunt de la taula.*): Ja és fora...

VOINITSKI (*Fa comptes amb un àbac i després escriu.*): Això fa... quinze... vint-i-cinc...

SÒNIA *seu i escriu.*

MARINA: Ai, Senyor... Pecadors de nosaltres!

Entra TELEGUIN de puntetes. Seu vora la porta i afina la guitarra amb suavitat.

VOINITSKI (*A SÒNIA, tot passant-li la mà pels cabells.*): Estic tan trist! Oh, si ho sabessis!

SÒNIA: Què hem de fer? Cal viure. (*Pausa.*) Hem de viure, oncle Vània. Viurem una sèrie llarga, molt llarga de dies, de llargues nits; suportarem amb paciència les proves que el destí ens enviarà. Treballarem per als altres, ara i quan serem vells, sense conèixer el repòs, i quan ens arribarà l'hora, morirem resignats, i més enllà de la tomba direm que hem sofert, que hem plorat, que tot ha estat difícil i amarg per a nosaltres, i Déu es compadirà de nosaltres, i tu i jo, oncle, oncle estimat, veurem arribar una vida lluminosa, plena de bellesa, i estarem contents i mirarem les nostres penes d'avui amb un somriure emocionat... i reposarem. Jo ho crec així, oncle, ho crec amb passió, amb sinceritat... (*S'agenolla als peus*

d'ell i li posa el cap als genolls; amb una veu molt cansada.) Reposarem!

TELEGUIN *toca la guitarra amb molta suavitat.*

Reposarem! Sentirem els àngels, veurem el cel cobert de diamants! Veurem que totes les desgràcies terrenals, que tots els nostres sofriments s'enfonsaran en la misericòrdia que omplirà l'Univers, i la nostra vida serà tranquil·la, dolça, tendra com una carícia. Jo ho crec, ho crec... (*Seixuga les llàgrimes amb un mocador.*) Pobre, pobre oncle Vània, plores... (*Entre llàgrimes.*) No has tingut cap goig en tota la teva vida, però espera, oncle Vània, espera... Reposarem... (*L'abraça.*) Reposarem!

El guardià dona cops. TELEGUIN comença a tocar suament la guitarra; MARIA VASSÍLIEVNA escriu alguna cosa al marge del seu fullet. MARINA fa mitja.

SÒNIA: Reposarem!

Cau lentament el teló.

TAULA

5	Semblança d'Anton P. Txèkhov
9	Nota del traductor
11	Personatges
13	Acte primer
23	Acte segon
39	Acte tercer
55	Acte quart

Anton Pavlovič Txèkhov neix a Taganrog (URSS) el 1860. Si bé ell mateix assegurava que no era escriptor professional i que escriure, en el seu cas, més aviat fou una necessitat de l'esperit que no pas una feina, el cert és que, potser precisament per això, Txèkhov ha esdevingut la força més viva de la literatura dramàtica de la Rússia de finals de segle.

Txèkhov va trobar en l'humor una manera ben eficaç de protegir-se de l'estrany ambient familiar, dels maltractaments paterns i del clima de terror que dominava la Rússia dels tsars. Conreà la narrativa (va escriure sobretot un gran nombre de contes) i publicà articles humorístics i satírics. Tementat pel teatre, escriví un drama: *Platonov* (1880-1881), que restà inèdit fins l'any 1920; escenificà contes propis; va adaptar vodevils francesos, i tastà el fracàs rotund, per exemple el 1887 quan fou estrenada *Ivanov*. *La gavina* (1896), *L'Oncle Vània* (1897), *Les tres germanes* (1901) i *L'hort dels cirerers* (1903) són les quatre grans obres de l'autor. Txèkhov dibuixa de manera excel·lent els personatges de les seves obres, que són extrets del món que ha viscut l'autor i pel qual tanta energia esmerçà (va realitzar una investigació sociològica tenaç sobre els deportats, exercí com a metge en moments ben difícils, va crear escoles pels infants, etc.)

Les característiques més evidents del seu teatre són: la renúncia a l'acció dramàtica convencional, i la creació de l'atmosfera on pretenen d'existir les criatures sorgides de la seva imaginació. L'èxit definitiu del teatre de Txèkhov comptà amb les escenificacions que en feren Stanislavskij i Nemirovič-Dančenko amb el Teatre d'Art, de Moscou.

Txèkhov emprengué diversos viatges; l'últim, però, el 1904, quan, a l'edat de 44 anys, la mort el va sorprendre al balneari de Badenweille (Alemanya). La tuberculosi ben aviat havia minat la seva vida.